

Биноград Господњи

ЛИСТ ПРАВОСЛАВНЕ
ЕПАРХИЈЕ БАЧКЕ

Година деветнаеста

Број 5

Нови Сад

О Божићу 2023.

Бесплатан примерак

*Мир Божји, Христос се роди!
Ваистину се роди!*

Са благословом Његовог Преосвештенства
Епископа новосадског и бачког господина др Иринеја

ВИНОГРАД ГОСПОДЊИ

Лист православне Епархије бачке

Година деветнаеста, број 5

Нови Сад, о Божићу 2023.

Уредник

Презвитер др Милан Бандобрански

Чланови уредништва

Протојереј-ставрофор Милован Миодраговић

Протојереј Владан Симић

Протојереј Жељко Латинковић

Протонамесник Игор Игњатов

Презвитер Лео Малешеввић

Др Данило Михајловић

Лектор и коректор

Јелица Недић

Техничка обрада

Татјана Срдић

Штампа

Принт студио ИН, Нови Сад, 2024.

Тираж 12.000 примерака

Уредништво

21000 Нови Сад

Змај-Јовина 4

vinogradgospodnji.epbacka@gmail.com

www.eparhijabacka.info

CIP – Каталогизација у публикацији
Библиотеке Матице српске, Нови Сад
271.2 (5)

ВИНОГРАД ГОСПОДЊИ:

Лист православне Епархије бачке

/Главни и одговорни уредник презвитер др Милан
Бандобрански. – Год. 1, бр. 1 (1976) – год. 25 бр. 82
(2000); Год. 1, бр. 1 (2001) – Нови Сад : Епархија
бачка, 1976–2000; 2007–. – 29 цм

Лист *Виноград Господњи* излази пет пута годишње.

ISSN 0353-1783

COBISS.SR-ID 16504322

САДРЖАЈ

БОЖИЋНА ПОСЛАНИЦА	3
ОСМИ ДАН	7
Бакон Милован Крстић: Божић и Богојављење – велика тајна побожности	7
СВЕТСАВСКА БЕСЕДА	11
Професор др Драган Стојањеловић: Светосавска беседа	11
БИБЛИЈСКИ ПОЈМОВНИК	14
Протојереј-ставрофор Милован Миодраговић: Новозаветни апокрифи	14
ИЗ СВЕТООТАЧКЕ РИЗНИЦЕ	16
Свети Иринеј, епископ бачки, исповедник вере: Архијерејска посланица о Божићу 1924. године	16
ИЗ ЛЕТОПИСА	20
Презвитер Србољуб Срдић: Светобогојављенски храм у Србобрану	20
ПОРТРЕТИ ГОВОРЕ	22
Презвитер Милорад Мишков: Новак Радонић (1826 – 1890)	22
СВЕТИЊАМА У ПОХОДЕ	24
Презвитер Никола Дувњак: Поклоничко путовање на Свету Гору	24
Протојереј Петар Тривуновић: Поклоничко путовање у походе светињама Солуна, Егине и Евије	26
ИЗДАВАЧКА ДЕЛАТНОСТ	29
Катихета Ђорђе Гојић: Књига о блаженопочившем архимандриту Јовану Радосављевићу	29
ИЗ ШКОЛСКЕ КЛУПЕ	31
Ирина Козић: Божићна песма	31
Дарија Гајиновић: Божићна песма	31
Мила Васић: Молитва за све што је драго	31
АКТУЕЛНОСТИ	34
УПОКОЈ, ГОСПОДЕ	41
Протонамесник Милић Добросављевић: Протојереј-ставрофор Војислав Лучар (1931 – 2023)	41
КАЛЕНДАР АКТИВНОСТИ ЕПИСКОПА БАЧКОГ	43
НОВА ИЗДАЊА	47

Божићна посланица

Српска Православна Црква
својој духовној деци
о Божићу 2023. године

ПОРФИРИЈЕ,
по милости Божјој
православни Архиепископ пећки, Митрополит београдско-карловачки
и Патријарх српски,
са свим архијерејима Српске Православне Цркве
– свештенству, монаштву
и свим синовима и кћерима наше свете Цркве:
благодат, милост и мир од Бога Оца,
и Господа нашега Исуса Христа, и Духа Светога,
уз сверадосни божићни поздрав:

МИР БОЖЈИ – ХРИСТОС СЕ РОДИ!

„Данас се рађа Син Божји Јединородни,
Сјајност славе Његове, Обличје бића Његова
и вечности Његове, Очев израз и Реч,
Онај кроз Кога је и векове створио, кроз Кога
је постало све, видљиво и невидљиво.”
(Свети Јован Дамаскин)

Прошло је, ево, више од две хиљаде годи-
на откада је у Витлејему, јудејској варошици
надомак Јерусалима, неки неименовани про-
винцијски чиновник Римскога Царства запи-
сао два имена, Јосиф и Марија, а вероватно
је неког од следећих дана, у току пописа ста-
новништва, дописао још једно име, име Исус,
како је названо новорођено чудесно Дете.
Записао их је са једнаком равнодушношћу са
којом је записивао и сва остала имена прили-
ком пописа, и не слутећи да записује јединст-
вену, непоновљиву Личност, Дете Које ће за-
увек поделити историју на историју до Њего-
вог Рођења и на историју по Његовом Рођењу,
а човечанство на оне који су безусловно за
Њега, на оне који су против Њега и на „трећи
род”, оне „млаке” који су час за Њега час про-
тив Њега, али увек са „задршком” и „одступ-
ником”. Поменути пописивач није ни сањао
да новорођено Дете, односно Његово необич-
но име Исус (Спаситељ), представља највећи

Дар неба земљи: Њега и Његово име благове-
стио је свети архангел Гаврило Пресветој и
Пречистој Дјеви Марији, потоњој Мајци Ње-
говој, а тиме и Мајци свих нас. Та Личност и то
Име Залог је помирења Бога и Човека после
човековог отпадништва од Бога кроз грех, За-
лог ослобођења рода људског од греха, смрти
и ђавола. Колико би се он тек зачудио да му
је ико казао да су о Божанском Детету, Рође-
ном у пећини, у убогом склоништу пастирâ,
и положеном не у колевку већ у обичне јасле
за стоку, знали и говорили древни пророци
вековима пре настанка Римскога Царства?
А како би се тек презриво насмејао да је ико
стао да га уверава да ће Римска Империја про-
пасти и нестати, а да ће непојмљиво – за њега
и фантазмагорично – Небеско Царство, на
челу са тим наизглед безначајним Дететом,
бити непобедиво и вечно? Да, чиновник је за-
писао име тек рођеног Детета, ако Га је уоп-
ште записао, вероватно и не видевши Га. О
том Детету, међутим, пророковали су, експли-
цитно или имплицитно, свети пророци Иса-
ија и Михеј, као и други старозаветни чувари
и учитељи вере у Једнога, Јединог и Истини-
тог, Бога и Господа света и човека.

Сређином 2. века по Христу живео је фи-
лософ по имену Јустин, човек који је читав

Божјића посланица

Патријарх српски г. Порфирије чита *Божјићу посланицу* Српске Православне Цркве

свој живот посветио трагању за Истином, не за једном од „истина“ већ за пуном, коначном, апсолутном Истином. Изучивши науку и философију свога времена – отуд му и назив свети Јустин Философ – и не пронашавши у њој Истину, приклонио се хришћанској вери, потврдивши своју приврженост њој мученичком смрћу за њу, због чега је назван, такође, свети Јустин Мученик. Намеће се питање: шта је то што га је привело вери која је у његово време била сурово гоњена? То је Светлост знања, одговара он. То је узвишена и надумна мудрост хришћанског учења, тачније Откривења Божјег у Христу, Који и јесте ипостасна, личносна Премудрост Божја, Дародавац превасходног богопознања (ср. Филипљ. 3, 8). На самом почетку светог Јеванђеља по Јовану (1, 1) Он се назива Логос, тојест Реч Божја, Смиао, Разлог и Сврха свега што постоји и живи. Он Сâм постоји и живи од искони, предвечно, „у Бога“ (Јов. 1, 1 – 2). Као вечан и сабеспочетан Богу Оцу и Духу Светом, Он је и Творац свега (види Јов. 1, 3; ср. Кол. 1, 15 – 17 и Јевр.

1, 2 – 3), али и Извор истинског живота и неугасиве духовне светлости: „У њему беше живот и живот беше светлост људима“ (Јов. 1, 4). Ову истину снажно истиче света Црква већ у првом стиху божјићнога тропара, тојест свечане песме на Празник Његовог Рођења: „Рождество Твоје, Христе Боже наш, засја свету светлосту богопознања...“ Завршним пак стихом тропара црквени песник наглашава да се на Божић предвечни Бог, нас ради, родио као Дете. Замислимо само: предвечни Бог и наизглед беспомоћно новорођенче, а једна те иста Личност! У кондаку, другој химни Празника, ову надумну Тајну наше свете вере разрађује велики византијски химнограф, свети Роман Слаткопојац:

„Дјева данас Надсуштога рађа
и Земља пећину Неприступноме приноси;
анђели, заједно с пастирима, славослове,
а мудраци, заједно са звездом, путују,
јер се нас ради родило Дете, превечни Бог.“
Бог – Дете! Христос се роди! Какво чудо,

Божићна посланица

каква тајна, каква благовест, каква радост, мајка свих наших радости! Али не заборавимо: у свакоме од нас, до краја овоземаљског живота, живи дете. Откривење Божје, даровано нам у Христу Духом Светим, упућено је управо детету у нама. Дете слуша, чује и, штавише, духовном интуицијом разуме оно што ми, такозвани или самозвани одрасли људи, нити чујемо нити разабрамо. Дете у нама захвално одговара Богу за радост Божића, радост за коју оптерећени, посустали, цинични (читај: огреховљени) свет „одраслих” више није способан. Част изузецима, наравно! Вероватно се још једино деца не чуде томе што је Бог дошао на свет или сишао у свет у лику Детета, Богодетета, Чији Лик до данас и до века светли са светих икона, откривајући нам оно што је најтананије и најрадосније у хришћанству – тајну „вечног детињства Божјег”. „Будите као деца!”, поручује нам Господ наш (Мат. 18, 3). Ако Га послушамо, схватићемо сверадосну благовест Божића, тојест тајну Његовог Рођења. Дете је без родитељске љубави, бриге и заштите беспомоћно, али је и биће заједнице по преимућству јер не може да живи сâмо, без других, без породице, без љубави. Богомладенац Исус је по Својој људској природи такође био беспомоћан, уз то одмах по Рођењу угрожен мржњом и смртном претњом од стране обласног тиранина Ирода, опијеног својом моћи и влашћу, али апсолутно несвесног да то новорођенче, у којем види свог будућег конкурента у надметању за власт, он не може убити. Јер, Оно и није „цар јудејски” него Цар небески, Богочовек Који није дошао у свет да господари него да буде „свима слуга” и да Себе жртвује „за живот и спасење света”. Он не жели да Га се бојимо. Улази у срца наша и осваја их, али не страхом, не доказима Своје божанске моћи, већ искључиво љубављу. Не види у нама робове и слуге него Своју „малу браћу”. Њега, Богомладенца, Богодете, можемо истински волети само када смо душом и срцем деца. Срећом, „одрастао човек је способан да се врати детињству”; штавише, он „постаје одрастао онда када заволи детињство” и „када чезне за детињством”, за његовом слободом, искреношћу и радошћу (Александар Шмеман).

А шта видимо данас, у свету и код нас? Да ли детињство и децу воле људи, одрасли, али отпали од Бога, када без гриже савести убијају десетине хиљада деце? Није важно чија су то деца, палестинска, арапска или јеврејска, руска или украјинска, или нека друга, међу њима и српска деца; самим тим што су деца, она припадају Господу, Животодавцу и Промислитељу, али и свима нама, васељенској породици званој човечанство. Ко је имао право да, на питање о неких пола милиона деце коју је НАТО-војска побила у Ираку, одговори да се то, упркос суровости, исплатило? Ко је дао право Хамасу да јеврејску децу отима и држи као таоце, а ко израелској војсци да за непуну два месеца побије неких осам хиљада невиних палестинских деце, скоро половину од свих убијених? Ко је имао право да осуди на смрт дванаест српских беба, пре више од четврт века у Бањалуци, све у име миротворних санкција? Ко је имао право да убије девојчицу Александру Зец и целу њену породицу у Загребу, малу Милицу Ракић у Батајници, српску децу у Гораждевцу код Пећи? Ако наставимо да набрајамо жртве дечје Голготе, од Дахауа и Аушвица, Јастребарског и Јасеновца, до данашњих стратишта широм света, ова божићна порука, драга децо наша духовна, претвориће се у бескрајну тужбалицу. Треба додати и злокобну чињеницу да су одрасли успели да створе друштво у којем је све више и деце насилника, деце злочинаца. Примера је много, – у Америци, у Европи и другде, – али, нажалост, и усред Београда: школа „Владислав Рибникар” довољно о томе говори. Све вас, браћо и сестре, позивамо на усрдну покајничку и очишћујућу молитву за децу и за све људе у нашем народу, овде и у расејању, особито за напаћени, али усправни, верни и храбри српски народ на Косову и у Метохији, као и за све људе и народе на земљи.

У туробној стварности данашњице наш једини одговор, достојан наше православне хришћанске вере, јесте божићно славословље. Зато: „Слава на висини Богу и на земљи мир, међу људима добра воља!” (Лук. 2, 14; ср. 19, 38). Данас прослављамо дивни Дан Христовог Рођења и овим речима божићне песме:

Божићна посланица

„Бестелесни се оваплоћује,
Невидљиви бива виђен,
Недодирљиви постаје опипљив,
Ванвремени добија почетак у времену,
Син Божји – Син Човечји постаје...”

Данас нас Мајка Црква позива:

„Христос се рађа – славите!
Ево Христа са небеса – Њему, у сусрет
ходите!
Ево Христа на земљи – узвисите се!
Певај Господу, сва земљо!”

Молимо се за мир свуда у свету. Апелујемо на вас да се борите за светињу брака и породице, нарочито пак за узрастање деце „у страху Господњем”, што значи у побожности и честитости, а не у робовању саможивости и болестима зависности. Позивамо вас да Бадње вече прославите у породичном кругу, са својом децом, у духу вековне традиције српског народа, уз бадњак, у атмосфери која ће вас подсетити на убогу витлејемску пећину, склониште пастирима и њиховим стадима. У њој се, на бескрајно смирен начин, родио Цар славе и био положен у обичне јасле уместо у

колевку јер за Њега, највећег Госта, Емануила или „Бога Који је с нама”, „не бејаше места” у људским гостионицама онога времена (Лук. 2, 7), као што га ни данас нема не само у савременим хотелима него ни у неким људским срцима.

Честитајући свима вама, браћо и сестре, и овај Божић, као и наступајућу Нову годину добротe Господње, призивамо на вас благослов Бога и Оца, нас ради Рођенога Сина Његова Исуса Христа и Светога Духа, од Којега – и Пречисте Дјеве Марије – Он и би рођен, уз сверадосни божићни поздрав:

Мир Божји – Христос се роди!

Дано у Патријаршији српској у Београду,
о Божићу 2023. године.

Ваши молитвеници
пред Богомладенцем Христом:

Архиепископ пећки,
Митрополит београдско-карловачки
и Патријарх српски ПОРФИРИЈЕ са свим
архијерејима Српске Православне Цркве.

Ђакон Милован Крстић БОЖИЋ И БОГОЈАВЉЕЊЕ – ВЕЛИКА ТАЈНА ПОБОЖНОСТИ

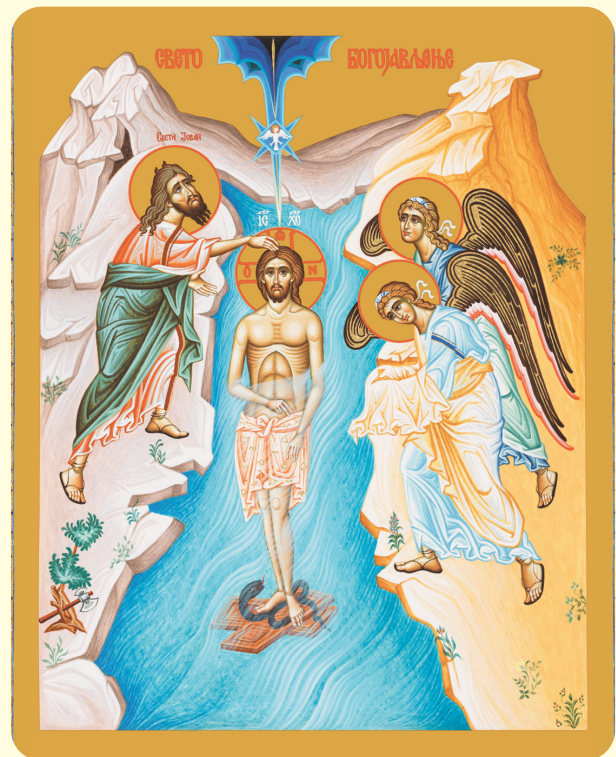
Међу православним хришћанима је општепозната чињеница – без обзира на то да ли слеђују јулијанском или григоријанском календару – да се, међу великим Господњим празницима Цркве Христове, у годишњем богослужбеном циклусу непокретних празника, посебно издвајају Божић и Богојављење. Сваке године Црква Божја најсвечаније прославља Рођење Христово 25. децембра, а празник Богојављења 6. јануара. Нема сумње у древност, светописамско сведочанство и апостолско порекло богослужбеног предања ова два празника Цркве. Обимна литература, научни чланци и монографије посвећени су историји и карактеристикама Божића и Богојављења. Многи православни богослови на пољу литургијске науке су за последњих век

и по, у више наврата, писали и расправљали о времену настанка ових празника, начинима њиховог ширења у древној Цркви и потоњим епохама, њиховом међусобном односу и односу према другим празницима Цркве посвећеним свештеним споменима на догађаје из свете историје спасења у Христу, пре свих, Пасхе Господње, Благовести и Сретења Господњег, узимајући у обзир како савремену библиографију тако и античке и ранохришћанске изворе.

У наредним редовима покушаћемо сажето да представимо порекло, настанак, историјски развој, међусобни однос, али и богословски смисао празника Божића и Богојављења.

Празник Богојављења Господњег

Празник Богојављења је најпре установљен у спомен на догађај Крштења Христовог од стране светог пророка Јована Крститеља и Претече Господњег (ср. Мат. 3, 1 – 17; Марк. 1, 1 – 11; Лук. 3, 1 – 22. и Јов. 1, 15 – 34). Треба напоменути да ниједан од светих јеванђелиста, који описују Рођење Христово у Витлејему и Крштење Његово у реци Јордану, не доноси непосредну назнаку месеца у години или бар приближног годишњег доба када се то догодило. Сâм назив празника имао је, од времена свога постанка, више међусобно сличних назива усвојених из постојеће паганске традиције онога времена (на грчком језику: τὰ Θεοφάνεια, τὰ Ἐπιφάνεια, касније и τὰ Ἁγία Φῶτα; на латинском језику: *festivitas declarationis, manifestationis, apparitio*), указујући не само на појављивање Господа Исуса Христа на земљи већ истовремено и на јављање Пресвете Тројице, јер је на Јордану Христос био посведочен као Син Божји божанским гласом Бога Оца, а потврђен Духом Светим, Који је сишао на Њега у виду голуба. Ова имена и историја празника показују да је Богојављење био, заправо, празник прво-

Свето Богојављење

битно посвећен многим успоменама јављања Сина Божјег, при чему су били наглашени појединачни догађаји из Христовог живота у

Осми дан

којима се открило и особито истакло Његово Божанство: Рођење у Витлејему, поклоњење тројице мудраца са Истока, крштење у реци Јордану, чудо у Кани Галилејској, умножење хлебова и рибе и храњење пет хиљада људи. Због свих ових догађаја прослављаних у једном, колективном празнику, од самог свог настанка он носи назив у множини – света Богојављења (на грчком језику: τὰ Ἁγία Θεοφάνεια; на српскословенском језику: свѣта бѣгојавлѣнїа).

Празник Богојављења се први пут помиње у делу *Стромата* (писано 198 – 203. године) Климента Александријског, у поглављу посвећеном Рођењу и страдању Господа Исуса Христа, а из текста се јасно види да у самој Александрији, у време писања овог дела, још увек није постојало широко распрострањено црквено прослављање празника Богојављења, највероватније због непостојања сагласности о тачном датуму догађаја. Према Климентовом сведочењу, Богојављење су најпре почели да прослављају на Истоку почетком 3. века следбеници Василида, вође једне гностичке секте, као успомену на крштење Христово у Јордану, шестога дана месеца јануара. Разлог томе је био тај што је на Истоку (Египат, Сирија и Арабија), у тај дан, према древном календару, већ постојао широм рас-

прострањен пагански празнични дан зимске краткодневице – Дан рођења „Непобедивог Сунца“. Василидове присталице су покушале да замене овај идолопоклонички празник прославом одговарајућег догађаја из Христовог живота према своме веровању. Они су погрешно исповедали да је Христос постао Син Божји управо у време крштења, тојест при силаску Духа Светога на Њега. Православни литургичари се слажу да је било неопходно да се Црква супротстави оваквом гностичком веровању, те је у исти дан установљен свештени спомен Крштења Господњег, како би било наглашено аутентично хришћанско веровање да на тај дан Христос није постао већ је само открио да је Син Божји, један од Свете Тројице. Штавише, да би још више подрила погрешно исповедање гностикâ о Крштењу Христовом и истакла своје православно исповедање у истинитост Оваплоћеног Логоса, Сина Божјег, Православна Црква тога времена је почела сећању на Крштење да додаје како сећање на Рођење Христово тако и на друга Његова богојављења. И Богојављење и Божић су се на тај начин прослављали истога дана, под заједничким именом *света Богојављења*. Са Истока је празник Богојављења постепено прешао и на Запад, задржавајући већ утврђен датум прослављања – 6. јануар.

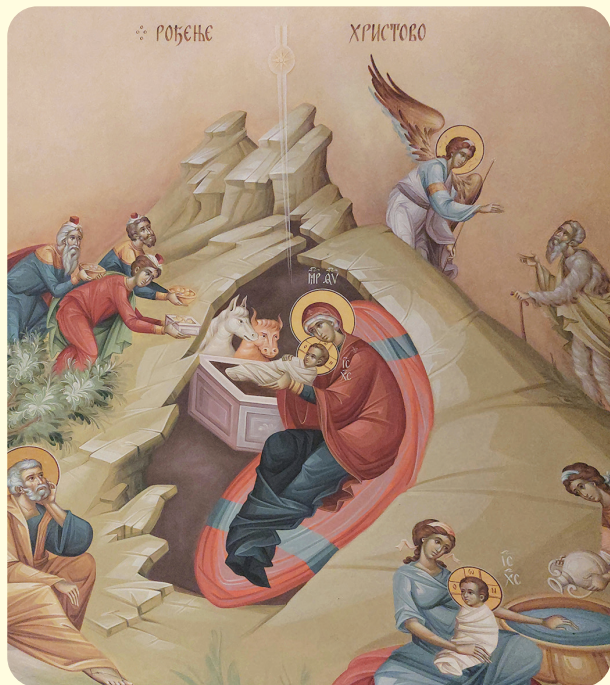
Празник Рођења Господа Исуса Христа

Најранији подаци о прослављању празника Рођења Христовог потичу из друге половине 2. века. Разлог за тако касно појављивање празника је, пре свега, однос самих хришћана тога времена према прослављању дана рођења. Познато је да су рани хришћани другачије гледали на рођендане него незнабошци. Према паганској традицији, рођендани су дани радости, а дани смрти су дани туге и жалости. Смрт је за идолопоклонике била нешто страшно и непознато („Quo vado, nescio” – „Куда идем, не знам”). Обичај прослављања рођендана богова, као и знаменитих људи, попут царева или философа, био је посебно популаран међу незнабошцима. Хришћани су се, у свом виђењу рођендана и смрти, придржавали старозаветне традиције по којој

су рођендани дани жалости, а сав земаљски живот долина жалости. Ово гледиште се такође објашњава одсуством светописамских података о рођенданима. Истина, посредно се говори о рођендану фараона и царева Антиоха Епифана и Ирода, али они су били пагани, а хришћанска свест није хтела да има било какву везу са паганством, посебно у временима прогонâ. Хришћани су на смрт мученикâ гледали као на њихово рођење за живот вечни. Зато богослужбени годишњи круг нема празнике којима прославља рођендане светих, изузев оних у свештени спомен рођења Спаситеља, Пресвете Богородице и светог Јована Претече и Крститеља Господњег. Један од разлога зашто је Црква установила прослављање Рођења Спаситељевог по телу је-

Осми дан

Рођење Христово

сте појава кривоверја секте докетâ, који нису признавали право Рођење Христа Спаситеља. Свети апостол и јеванђелист Јован Богослов у својој Првој посланици с тим у вези пише: „Сваки дух који признаје да је Исус Христос у телу дошао, од Бога је. А сваки дух који не признаје да је Исус Христос у телу дошао, није од Бога; и то је дух Антихриста” (I Јов. 4, 2 – 3).

Као што је већ споменуто, у 3. и 4. веку на Истоку је већ постојао празник Богојављења, који се постепено пренео и на Запад. Садржај овог празника се односио на јављање Бога у телу, а тиме је подразумеван и догађај Христовог Крштења на Јордану. Нешто касније, садржај празника је проширен прослављањем догађаја Христовог Рођења у Витлејему. Издвајање празника Рођења Христа из колективног празника светих Богојављења – али не и раздвајање, јер се два празника сагледавају као једна целина која се назива *свето Дванаестодневље* – настало је најкасније средином 4. века, најпре у Римској Цркви, на простору данашње Италије и северне Африке. Према сачуваним писаним сведочанствима из средине 4. века – званичним документима и беседама светих Отаца Цркве Христове – празник Рођења Христа је почео да се слави у Риму 25. децембра још пре 354. године.

Чак иако можемо одредити време када је Божић почео да се прославља као посебан празник, не постоји јединствено мишљење о томе зашто је изабран 25. децембар. Постоје углавном две теорије. Прва теорија је у вези са паганским празником *Dies natalis solis invicti* или скраћено *Natalis solis invicti*, односно Даном рођења „Непобедивог Сунца”, који је постојао на Истоку у време обликовања празника Богојављења. Наиме, у Риму се у 3. веку прослављао источњачки култ бога Митре, „Непобедивог Сунца”, персијског божанства светлости. Забележено је да је цар Аврелијан подигао храм у част бога Митре 274. године и да је 25. децембра олтар храма био свечано посвећен. Датум није случајан – према римском календару, којим су се користили народи Запада, у тај дан је падала зимска краткодневица. Стога је Црква почела да прославља дан Рођења Господа Христа, Који је једино право и истинито Сунце правде: „А вама, који се бојите имена мог, грануће Сунце правде” (Мал. 4, 2).

Друга теорија је заснована на датумима и округлим бројевима. Већ у 3. веку било је веома раширено мишљење да је Христос умро 25. марта (пролећна равнодневица). Иако је овај датум историјски неодржив, заснован је на астрономско-алегоријској претпоставци да је свет створен 25. марта. Христос, у Кога је све савршено, зачет је, према овој теорији, истога дана када је свет створен – да би се испунио одређени број пуних година. Сходно тој теорији сматрало се да је Христос зачет 25. марта, али и да је распет и да је окусио смрт истога дана, као и да је рођен 25. децембра. Потврду за ову теорију научници налазе код историчара Созомена, који сведочи да су јеретици монتانисти у Малој Азији прослављали Пасху Господњу 6. априла уместо 25. марта, а том логиком Христово Рођење 6. јануара. Стиче се утисак да се ове две теорије лако могу допунити. Обе полазе од пролећне равнодневице и зимске краткодневице, при чему једна наглашава паганске празнике зимске краткодневице, док друга узима стварање света као полазну тачку и повезује их са Христовим Оваплоћењем и крсном смрћу и Васкрсењем. Сунце које се рађа у децембру је символ Хри-

Осми дан

ста, а почетак године на пролећну равнoдневицу је символ стварања и новог стварања – искупљења.

Обичај прослављања Рождества Христовог 25. децембра је са Запада прешао на Исток. О томе нам сведоче многе сачуване беседе великих Отаца и Учитеља Цркве 4. века, најпре светих Василија Великог, Григорија Богослова и Јована Златоуста. Из њихових речи се јасно види да је популарност новог празника зависила од величине догађаја који се обележава. До 5. века римска традиција прослављања Рождества Христовог 25. децембра стекла је опште признање, а древну традицију прослављања 6. јануара, са Богојављењем, сачували су до данас само Јермени.

Даља историја прослављања догађаја Рођења Христовог може се пратити у обликовању службе. Штавише, у свакој Цркви богослужење има свој локални карактер. Православни хришћани су настојали да се придржавају богослужбеног предања Јерусалимске Цркве, у којој је прослава уско повезана са местом самог догађаја. О томе сведоче најстарији писани литургички споменици.

* * *

Из богатог богословског садржаја химнографских текстова ова два празника издвојићемо неколико основних тема. Прва тема је светлост као основна слика тајне ових празника: Син Божји, вечна Светлост Божја, оваплотио се да би нас просветио и тако избавио из власти таме и пренео у светлост Свога божанског живота. Његово погружење у воду реке Јордана и освећење водене стихије бива праћено јављањем истинитог Бога и светлости која је засијала у свету спасоносног Очевог објавом Сина и све просветлила. Оваплоћење Сина Божјег представља чудесну размену: Син Божји узима нашу људску природу од нас да би нас оденуо Својим Божанством, а, погружавајући се при крштењу, Христос се на својеобразан начин одева водама јорданским и у њима скрива да би приликом

изласка из воде био објављен као љубљени Син Божји. Последња тема на сажет начин савршено показује смисао нашег спасења: Бог нас је дивно створио по лику Своме као Своје пријатеље, а после греха још чудесније нас обновио, најпре Својим неизрецивим Рођењем од Пресвете Дјеве, а потом и смиреним погружењем и величанственим јављањем на Јордану, тако да нас је учинио заједничарима Божанства Свога Јединородног Сина. На тај начин, наше садашње достојанство бива веће од оног првобитног приликом стварања.

Службе Рождества Христовог и Богојављења су јасан одраз живота Цркве Христове у ранохришћанском периоду, када је Црква морала не само да се брани од многих јереси, почевши од аријанства па до иконоборства, већ и да им се одупре, сведочећи истинитост и непроменљивост православног исповедања вере. За ово време, у дубини Цркве, рађа се оно што улепшава и на чему је утемељена православна духовност – постепено се успоставља ауторитет светоотачког богословља. Тако се историја образовања празника Рођења и Крштења Христовог и химнографско осмишљавање њихових служби готово поклапа са епохом васељенских сабора. У томе треба да видимо њихов дубоки богословски смисао.

Док у витлејемској пећини, у јаслама, видимо повијеног и положеног Богомладенца, Рођеног од Пресвете Дјеве Марије, истинитог Цара, Бога и Спаситеља нашег, дотле у водама јорданским видимо смиреног и кротког Господа, Који послушно долази да испуни сав Закон и Пророке (Мат. 5, 17), да обасја свакога човека који долази на свет да бисмо видели славу Његову, славу као Јединородног од Оца, пуног благодати и истине (Јов. 1, 9 и 15). У Њему се сусрећемо са *избављењем* које је послао Господ народу Своме (Пс. 110, 9), јер се у Његовом богочовечанском телу не крије само Бог него и испуњење нашег спасења и обожење наше пропадљиве природе – *велика Тајна побожности* (1Тим. 3, 16).

Професор др Драган Стојањеловић СВЕТСАВСКА БЕСЕДА¹

Размишљајући о томе како да започнем беседу о најсветијем из нашег рода, мислим да нема прикладнијег стиха од онога који је свети пророк Давид пре три хиљаде година написао, желећи, пре свега, да прослави Живог Бога као Извор светости и врлинâ. Ово прослављање, из дубине миленијумâ и векова, и данас одјекује стиховима: „Диван је Бог у светима Својим, Бог Израиљев” (Пс. 67, 36). Тако једноставним, али Духом Светим надахнутим, свеобухватним и свеказујућим стиховима, Псалмопојац нам открива тајну светости и Извор са кога су се напајали светитељи од памтивека. Са тог истог и јединог Извора Воде Живе и Живоносне напајали су се и најсветији из рода српског, почев од светог мученика Јована Владимира, кнеза дукљанског, преподобне Анастасије Српске, светих кнежева, жупана, деспота, краљева и царева светородних лоза Немањића, Лазаревића и Бранковића, светих архијереја, синаита, преподобних српских подвижника и испосника; свештеномученика, преподобних и новомученика 20. века, све до српског Златоуста, владике Николаја Жичког и Охридског, благовесника нашег рода светог

Свети Сава

аве Јустина Ћелијског, новомученика бачких и светог Иринеја, епископа бачког и исповедника вере истините, чије мошти – храм Духа Светога – духовно красе Саборни храм светог великомученика Георгија у Новом Саду. Сви они и многи незнани, из чије утробе, због вере у Богочовека Христа, потекоше „реке воде живе” (Јов. 7, 38), постадоше узор и учитељи *пута који води у живот* синовима и кћерима који ће, по Божјем Промислу, наследити земљу светих предака и угодника Божјих.

Светородна династија Немањића је двеста година давала владаре српској држави и светитеље Српској Цркви, српском народу и целокупној православној васељени. Потомци Стефана Немање су територијално проширили отаџбину остављену им од родоначелника, тако да Србија више није била само рашка, косовска, зетска, дукљанска, хумска, требињска, невестињска, гацка, већ и моравска, дринска, топличка, расинска, левачка, јасеничка, браничевска, подунавска и посавска. Међутим, вером, врлинама и молитвеним заступништвом свих који достојно носише име Стефан – оних који су овен-

¹ Светосавска беседа коју је професор др Драган Стојањеловић, професор Гимназије „Јован Јовановић Змај” у Новом Саду, изговорио на Светосавској академији на Савиндан, 14/27. јануара 2023. године, у свечаној дворани Гимназије.

Светосавска беседа

Храм Светог Саве на Врачару

чани славом и чашћу – границе њиховог и нашег духовног отачаства допиру даље од овоземаљских, све до у вечност, спајајући га са Царством Превечног Логоса Божјег.

Најсветији и најдивнији изданак светородних и родних из нашег рода био је и јесте Сава Немањић, праведник чије је световно име указивало на онога који ће „узростати из славе у славу”. Славимо га као светитеља, оца Српске Православне Цркве, обновитеља монаштва, вероучитеља, просветитеља, педагога и законодавца, дипломату, најугледнијег српског интелектуалца средњег века, ктитора, истинског духовног родитеља нашег народа, његове духовности, културе, просвете, књижевности и уметности.

Славимо га, пре свега, као светитеља, јер, умноживши таланте вере, љубави, смирења, доброте, милосрђа и блажности, постаде „богата ризница унутрашњих духовних дарова” и истински пријатељ Божји. Својом светошћу, он је унео светлост Христове науке међу оне који су седели у тами и оне који су „седели у земљи и сени смрти” (Мат. 4, 16). Свети Сава је просветлио и удивио не само народ српски већ и остале једноплемене и иноплемене, православне и инославне народе. У *Беседи о правој вери* на сабору у Жичи

он указује на пут и начин како да се смртно, трулежно и привремено преобрази у вечно и богочовечно, речима да „наш труд да живимо добрим животом без праве вере у Бога не користи, нити нас права вера без добрих дела може учинити достојним да видимо лице Господа нашега...”

Из особина светости и просветитељства, које постадоше атрибути неодвојиви од Савиног бића, извире његово духовно родитељство и истинска педагогија за Христа. Учећи свој народ да живи у сагласју са Законом Божјим, на коме треба да почивају сви закони синова Адамових, показао се истинским учитељем пута који води у живот.

Свети Сава је својим залагањем издејствовао аутокефалију Српске Православне Цркве. Божјим Промислом и трудом Светог Саве, осам векова наши преци славе и исповедају Живога и Истинитог Бога у Пресветој Тројици на српском језику појањем, прозбама и молитвама, својим писмом, архитектуром и уметношћу, чинећи себе саставним делом Тела Христовог. Срби, народ Христов и народ Светог Саве, осам векова после подизања Хиландара у славу Бога Логоса и Његове Пресвете Мајке, а на ползу рода, принесоше величанствен дар захвалности свом Богу и свом

Светосавска беседа

светитељу, храм на Врачару. Под куполом овог храма, који се, по димензијама и красоти, може упоредити са најмонументалнијим црквама у православној васељени, клир и царско свештенство сабрано у *јединству Духа*, сваки дан узносе славу Господу.

Ако су велики жупан Стефан Немања и краљ Стефан Првовенчани били утемељитељи српске државе, Свети Сава је био утемељитељ духовног идентитета српскога народа. *Номоканон* или *Крмчија* Светога Саве јесте зборник канонских и законских прописа којим је, већ на почетку 13. столећа, конституисано црквено-правно уређење аутокефалне Српске Цркве. *Крмчија*, као зборник световних и црквених прописа, према ауторовој намери требало је да буде кормило које ће помоћи лађи новоформиране државе да, на узбурканом мору тадашњих историјских збивања, прође између Сциле западних политичких и духовних аспирација и Харибде богумилске јереси.

Као књижевни стваралац, Свети Сава својим делима представља утемељитеља српске писане речи и књижевног израза. Користећи „канцеларијске документе, дворске и ратничке приче, манастирске историје” и дневнике, он је, како наводи историчар књижевности Радмила Маринковић, „унео у своје дело разне облике реторичке природе, као што су молитве, беседе, похвале, цитати и паралеле из Светог Писма, и тиме нарацију обогатио реториком, спајајући тако житије и похвалу”. Изучавајући библијске текстове и богату светоотачку литературу, први српски архиепископ и педагог уводи нове појмове које српски сељак није имао у свом лексичком фонду. Он по први пут у српску књижевност уводи више од језика којим је говорио народ, представљајући тиме и првог српског лингвисту.

Свети Сава је био и први српски археолог. Ова његова улога је у тесној вези са ктисторском делатношћу, забележеном у историјским изворима, али и у народној историји опеваној у епској песми из преткосовског циклуса *Куд се ћеде цар Немање благо*. На питање *госпоре ришћанске*: „Куд се ћеде цар Немање благо, седам кула гроша и дуката?”,

Свети Сава одговара да је благо потрошено на подизање манастира и црква, почев од Хиландара, али не и одакле толико благо потиче. Одговор на ово питање, еминентни археолог Војислав Трбуховић налази на једној фресци, на којој Свети Сава „открива благо”. Промисљајући о томе, поменути археолог претпоставља да би то могле бити велике оставе или ковнице које су се налазиле у рушевинама великих античких градова попут римске Улпијане.

Созерцавајући, пишући, појући и беседећи о мноштву таланата, о неизмерности благодати Божје која је оросила биће Светог Саве, чије срце постаде извор „реке воде живе” (Јов. 7, 38), са чијих се обала напајало и напаја српско етничко и духовно биће, не можемо, а да се на крају не дотакнемо мисије учитеља и наставника, људи који духовно и интелектуално васпитавају младе нараштаје нашег народа. Угледајући се на истинског педагога и учитеља *пута који води у живот*, наша мисија се састоји у томе да деци која су нам поверена на образовање укажемо на пресудни значај стицања знања и рада на сопственој интелектуалности. Међутим, још значајније и пресудније је да, као васпитачи, у њиховој свести образовање повежемо са образом, указујући да, поред ерудиције и учености, људско биће још више узвисује и чини га достојанственијим и логоснијим симфонија вере, врлина и добрих дела.

Као они чија „речитост људска није у стању да многа чудеса”, врлине и дела Светог Саве достојно похвале, смирено, из дубине душе, завапимо заједно пред ликом светог угодника Божјег, речима: „Моли се, свети Архијереју, за свету Православну Цркву и за отаџбину своју земаљску, која те увек са љубављу поштује; призри благодушно на сваку душу твојих верних поштоватеља, који траже твоју милост и помоћ; буди нам свима у болести исцелитељ, у тузи утешитељ, у жалости посетитељ, у бедама и нуждама помагач, а на самртном часу милостив покровитељ и заштитник да бисмо се, помоћу твојих светих молитава, и ми грешни удостојили примити право спасење и наследити Царство Христово.”

Библијски појмовник

Протојереј-ставрофор Милован Миодраговић НОВОЗАВЕТНИ АПОКРИФИ

Поред канонских књига Светога Писма Старога и Новог Завета – које је Црква прихватила као веран и аутентичан запис речи Божје и које, као такве, чине правило, норму и мерило сваког деловања у Цркви и на основу којих се проверава и вреднује свако касније написано дело у Цркви – постоје и други, више или мање веродостојни, записи догађаја из свештене историје Старога и Новог Завета, које називамо апокрифима.

Свети апостол и јеванђелист Јован Богослов, који је, као најпознији новозаветни писац, познавао синоптичку традицију, као и садржај раније написаних Јеванђеља, указује да у Јеванђељима, укључујући и оно које он записује у Ефесу, у Малој Азији, није записано све што је проповедао и чинио Господ Исус Христос: „А и многа друга знамења учини Исус пред ученицима Својим, која нису записана у књизи овој. А ова су записана да верујете да Исус јесте Христос, Син Божји и да верујући имате живот у име Његово” (Јов. 20, 30 – 31); „има и много друго што учини Исус, које, кад би се редом написало, ни у сами свет, мислим, не би стале написане књиге” (Јов. 21, 25). О томе сведоче и такозвана аграфа, како се у библијској исагогици називају речи Христове које нису записане у Јеванђељима, а налазимо их у другим новозаветним списима. Један од најпознатијих примера аграфа налазимо у Делима апостолским, у речима светог апостола Павла: „Све вам показах да се тако ваља трудити и помагати немоћнима и опомињати се речи Господа Исуса коју Он рече: *Блаженије је дати него примати*” (Дела ап. 20, 35).

Новозаветним апокрифима називамо разне анонимне или лажно насловљене текстове, написане од 2. века хришћанске ере и касније, који нису уврштени у канон новозаветне свештене збирке богонадахнутих књига, а који су, по називу и садржини, веома слични њима.

Тако имамо апокрифна Јеванђеља, Дела апостолска, Посланице, Откривења... То су списи који су по садржају веома слични канонским јер описују исте догађаје и личности из новозаветне историје, али, у некој мери измењено, осенчено и произвољно, а понегде и лажно.

Свети апостол и јеванђелист Лука,

на самом почетку свога приказа и записа имена и дела божанског Учитеља, каже да су и други писали о томе: „Будући да су многи покушали изложити казивање о догађајима који су се догодили међу нама, као што нам предадоше они који су од почетка били очевици и слуге Речи (Логоса), намислих и ја, испитавши све од почетка, по реду писати теби, племенити Теофиле, да познаш темељ оних речи којима си научен” (Лук. 1, 1 – 4). Нису сви апокрифни списи антицрквени и лажни. Неки од њих су побожна штива чији аутори су имали искрену жељу и намеру да допуне сведочанства канонских библијских књига, али су, у некој мери, произвољни, а то је било довољно да их Црква не уврсти у канон општепризнатих списа него да их препоручи хришћанима као поучно штиво. У неким апокрифним делима сачувани су извесни детаљи из новозаветне историје који нису забележени у канонским новозаветним списима. У њима је, например, опширније описан живот

Библијски појмовник

Пресвете Богородице. У апокрифним списима сазнајемо, између осталог, и да је име римског капетана који је, налазећи се испод крста Распетог Господа и гледајући Његово страдање и смрт, исповедио: „Заиста човек овај Син Божји беше” (Марк. 15, 39), било Лонгин, а да су се двојица разбојника распетих са Господом Христом звали Гиста и Дизма, као и да се жена која је боловала од течења крви, коју је Господ исцелио (ср. Мат. 9, 20 – 22), звала Вероника... Неки рани црквени писци су своје списе потписивали именима светих апостола како би имали већи ауторитет и да би били више читани. Ти списи су, у суштини, лепе и побожне приче из живота апостолске Цркве и, у извесној мери, утицали су на ранохришћанску књижевност, химнографију, сликарство, уметност и свеукупно стваралаштво. Међутим, међу апокрифима постоје и тенденциозни и јеретички списи који кривотворе веру и учење Цркве. Црквени Оци и писци раних векова написали су многобројне списе против гностика, посебно свети Јустин Мученик и Философ и

свети Иринеј Лионски, а црквени историчар Јевсевије Кесаријски, расправљајући о канону Светога Писма Новог Завета, каже да постоје *признате* књиге (ὁμολογούμενα), у које убраја све канонске новозаветне књиге, *оспораване* (ἀντιλεγόμενα), за које је постојала сумња у погледу веродостојности учења и ауторства, и *лажне и јеретичке* (νόθα καὶ αἰρετικά), међу којима помиње неке, њему познате, апокрифне списе који су по садржају јеретички, те су, као такви, били употребљавани као средство ширења јеретичких учења.

Из светоотачке ризнице

Свети Иринеј, епископ бачки, исповедник вере АРХИЈЕРЕЈСКА ПОСЛАНИЦА О БОЖИЋУ 1924. ГОДИНЕ

ИРИНЕЈ, по великој милости Божјој епископ новосадско-бачки, сомборски, сегедински и јегарски, правој деци у вери жели од Оца Господа нашега Исуса Христа да вам дâ силу, којом ћете моћи разумети сву ширину и дужину и дубину и висину љубави Христове, претежније од разума, да се испуните сваком пунином Божјом, а од своје смерности шаље божићни поздрав и архијерејски благослов. Христос се роди!

Мудраци видели звезду на истоку... Пастире обасјала слава Господња... Чувари стада чуше анђелске гласе мноштва војника небеских, који хваљаху Бога...

Како све то лепо беше некад када се Христос родио! А данас? Данас побожна душа, када прочита свете речи, застане, затвори за часак књигу, замисли се и уздахне. Мудрацима се више не показује звезда са истока нити је ишчекују. Пастири не управљају погледа на небо нити их обасјава слава Господња. Звуци анђелске песме не допиру данас до њихова слуха. Беше некад, сада више нема.

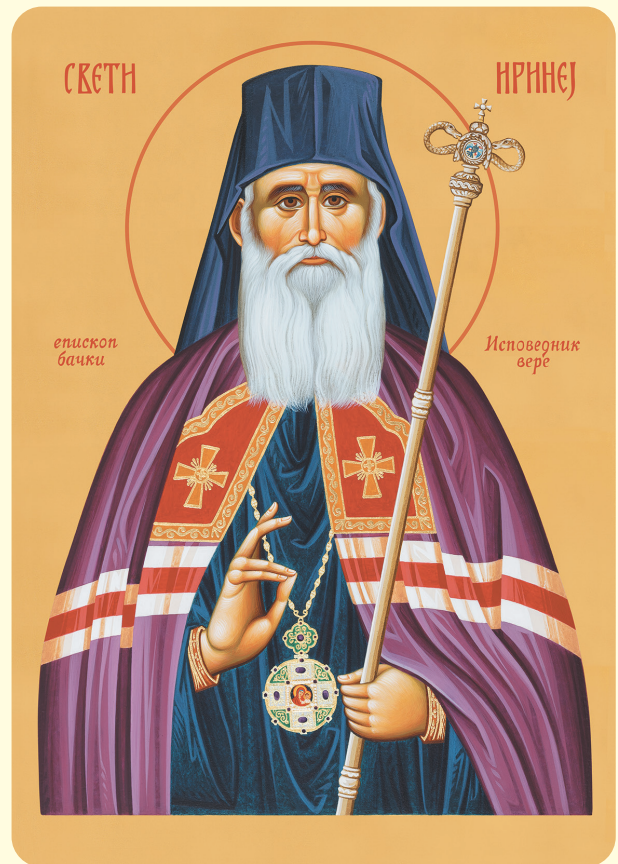
А други сумњају да је све то управо онако било као што свети јеванђелисти причају. Сумњају и врте главом: сада више нема...

А има их и који сасвим не верују.

Али зар се то збиља више не понавља? Зар нема више чуда? Не, не; има чуда! Као мудраци са истока, као пастири код стада, и ми можемо видети сјај небеске звезде, бити обасјани славом Господњом, чути гласе, доживети Рођење Христово. Испричаћу вам један живот, који ће вам то показати.

Ви знате за светог апостола Павла и данас слушасте речи његове Посланице. О њему ћу вам говорити.

Звао се он и Савле. Није Савле одувек био поборник Христов; напротив, борио се против Њега. Он беше пристао на смрт првога мученика Христова и архиђакона Стефана; гоњаше Цркву Христову у Јерусалиму, „јер иђаше по кућама и вуцијаше људе и жене, те

Свети Иринеј, епископ бачки, исповедник вере

предаваше у тамницу” (Дела ап. 8, 3). У његову срцу не беше милости. „А Савле још дишући претњом и смрћу на ученике Господње”, прича свети Лука (Дела ап. 9, 1 – 2), „приступи к поглавару свештеничком”. Не беше му доста што досађиваше Цркви Христовој у граду Божјем. Хтеде да прошири свој зао посао и, дишући претњом, приступи к поглавару свештеничком и измоли посланице у Дамаск, да и оданде доведе, свезане, људе и жене који би били од пута Христова.

Можете ли замислити како беше у души тога човека? Беше ли тамо искра топлоте, сијаше ли само зрачак светлости? Или владаше језовита тама као у хладној ноћи када се Христос родио?

Савле још дисаше претњом и смрћу. Зар само Савле? И зар само онда? Зар једини он

Из светоотачке ризнице

гоњаше људе и жене? Зар данас нико никога не гони и нема претње, пакости и мржње? О, и данас много има Савла.

А Савле још дисаше претњом и смрћу када доби посланице да иде у Дамаск на ученике Господње.

Далек је пут од Јерусалима до Дамаска и Савле могао много да размишља. Човек је свагда доколан да смишља зло; за добро нема увек времена. На зло људи не одоцне; на добро не стигну свакад. И Савле путује у Дамаск и на путу смишља и нестрпљиво чека прилику да учини људима зло, и људе и жене, који су Христова пута, свезане да доведе у Јерусалим. Воли човек да мисли о злу на које се спрема, јер је зло издалека лепо на вид и врло је привлачно.

Далек је пут од Јерусалима до Дамаска и Савле има много времена да размишља, па од дела на које пође прелази у мислима на оно што већ беше. Пред очи му излазе јерусалимски људи и жене, које вуцијаше те предаваше у тамницу; а што стиже Дамаску ближе, пред очи му слике излазе све живље, па изиђе и Стефан, на чију смрт беше и сâм пристао. Види сирота младића, напуњена вере и Духа Светога. Гледа како га млада засипају камењем да му угасе кратки живот и чује последње речи и последњу молитву његову: „Господе, не прими им ово за грех!” (Дела ап. 7, 60).

Замислио се Савле, дубоко се замислио. Стефан прашта. Ко ме? Онима који га убијају. И сети се Савле да и он беше пристао на смрт Стефанову; а Стефан му, ето, прашта. И оте се Савлу уздах из груди: „Боже, шта учиних!” И како му се оте тај уздах прекора у себи, у души му би друкчије, некако лакше, боље. Али чујте шта прича о њему свети Лука (Дела ап. 9, 3): „А кад беше на путу и дође близу Дамаска, уједампут обасја га светлост са неба.” Не, та светлост не беше само споља. Душу му је она обасјала. Јавила се у души као оно мудрацима тихи сјај звезде са истока, обасјала ју је у мраку мржње као слава Господња пастире крај Витлејема у ноћи. Чим прекори себе за зло, у души одшкрину врата слави Господњој.

Човек занесен бригом за телесне ствари живи као у магли, због које ништа не види даље од себе. Људи који испуне срце мржњом

и пакошћу живе као у црној ноћи и не виде сунца ни месеца. Али дође тако једном тренутак, отргну се људи од земаљских ствари, осете у себи прекор за дела срџбе и гнева; и тада им буде необично на срцу: магла њихова живота као да се разређује. То се кроз облаке и поноћну таму помаља први луч звезде са истока, први зраци славе небеске, која наговешћује Рождество Христово. Тај преокрет, та милина у души, то је чудо Божје. Исто онако велико чудо Божје као и појава витлејемске звезде, анђела небеских и славе Господње, када се Христос родио.

Обасјан светлошћу са неба и паднувши на земљу, Савле чу глас где му говораше: „Савле! Савле! Зашто ме гониш?” (Дела ап. 9, 4).

Слава Господња обасја пастире код стада крај Витлејема, слава са неба обасја Савла пред Дамаском. Пастири чуше звуке небеске песме: „Слава на висини Богу и на земљи мир” (Лук. 2, 14). И Савле чу небески глас, глас који га зовну по имену с љубављу са којом зове човек пријатеља; глас који му чини прекор, али нежан и топао, као прекор милом другу кад нам учини нажао: „Савле! Савле! Зашто ме гониш?”

Господ љуби праведнике и милује грешнике. Он беше уза Савла и када га је Савле гонио. Чекаше када ће се пренути ма за један тренутак само. И дочека.

Господ и нас љуби и прати на сваком кораку. Не видимо Га, јер смо у магли ниских брига и жеља. Не чујемо Га, јер шум светскога живота заглушује Његов глас. Али, чим уморни застанемо у прљавој утакмици да одахнемо и да се приберемо за даљу трку, па нехотице уздахнемо, сетивши се колике смо успут безобзирце оборили у гурању, Господ тихо приступа и у срце обасјано оним уздахом као светлошћу витлејемске звезде прозбори: „Савле! Савле! Зашто ме гониш?”

А Савле, када чу глас, рече: „Ко си Ти, Господе?” (Дела ап. 9, 5). Не познаје Савле од кога му долази небески глас. Не познаје, али осећа да му говори ко има власт над њим, ко може да га покара. Али из тога прекора дише и љубав Онога који га двапут зовну по имену, као што га мајка зваше док беше дете. Па се Савле не буну против милоснога пребаци-

Из светоотачке ризнице

вања него пита само као мало дете које зна да је криво, али већ слути да неће бити кажњено него загрљено, пита полугласно: „Ко си Ти, Господе?”

који расправљају дневну злобу у гостионицу витлејемску него са пастирима ослухујте не збори ли какав глас са неба. И осетићете Га у срцима, морате Га осетити. Па ако Га не по-

Рођење Христово

Пожуде и страсти гоне Христа из срдаца наших. Али Он не иде него чим сине сјај небеске славе у њима, добра мисао, лепа жеља, уздах праштања и осећај сажаљења, погледа нас тада и пријатељски запита зашто Му чинимо нажао. Али, иако нам годи души глас тај, у хучној трци овога живота често га не опазимо и не познамо. Много је света било у Витлејему оне ноћи светлог Рождества. Ни за Самога Христа не би места у гостионици. Ипак, славе Господње не видеше који су се веселили у гостионици и песме мноштва војника небеских који хваљаху Бога не чуше који су се у удобним становима договарали о земаљским пословима сутрашњег дана. Не, глас радосне вести дође скромним пастирима, који крај стада својих нађоше времена да управе погледе на небо. О, не идите с онима

знате, а ви, гласом покајника који слути ко му збори, запитајте заједно са Савлом: „Ко си Ти, Господе?”

А Господ рече Савлу: „Ја сам Исус Којега ти гониш.” Осећате ли како те речи падаху на срце Савлу? Господ вели; „Ја сам Онај Који ником зла не учини; ником, ни теби, Савле! Ја сам Онај Који воли све људе; све, и тебе, Савле! А ти Ме гониш, Савле! Ти си, Савле, Моје људе и жене свезивао и бацао у тамницу. Ти ниси марио за њихову децу, која остајаху код куће без оца и мајке. Ти си пристао на смрт мога Стефана, младића пуна вере и Духа Светога, и чувао си хаљине онима који га убијаху камењем. И сада си пошао да гониш Моје људе. Зашто, Савле? Шта ти скривеше? Зар ти није жао Стефана, који сада млад труне? Али, Савле, Стефан ти је опростио.

Из светоотачке ризнице

Сви ти опростише, јер Ја сам Исус Којега ти гониш.”

О, и данас много има Савла! Када се једном преситите псовке и ружења, када досади оговарање и свађа, када вам омрзне свако надметање и земаљско отимање и згаде вам се све пожуде и страсти, у души вам одмах сине пријатан зрак небеског сјаја и питате се откуда то. Тада Господ проговара и вели: „Ти си варао и крао, а Мене је то болело; ти си пио и блудан био, а твој грех Мени срце параше; ти си Бога псовао, а Мене си по лицу ударао; ти се посвађа са суседом и кумом, а Мени душу растрза; ти живиш са женом без молитве и благослова, а Мени у срце нож забадаш. Али прени се, Ја ћу ти опростити; Ја ти праштам, све ти праштам: Ја сам Исус Којега ти гониш.”

„Госпoде, шта хоћеш да чиним?”, одговорио је Савле на те речи. „Био сам против Тебе, опрости ми. Сада сам Твој, заповедај ми.” Савле се предао Господу. Да, велика чуда Божја! У мрачној души зби се исто што у пећини витлејемској: сину звезда с истока, сину слава Господња, роди се Љубав, роди се Спас. Или зар није то дивно чудо кад од гониоца Христова Савла постаде велики апостол Павле? А зар се то чудо не може десити са нама? Зар је доцкан да прогнамо поноћну таму из срдаца, те да пустимо у њих небеску светлост љубави? А зар с љубављу не улази Бог, не рађа ли се у ду-

шама Христос као у пећини витлејемској? Зар не вели свети јеванђелист Јован: „Ако имамо љубав међу собом, Бог у нама стоји” (1Јов. 4, 12). Не, није доцкан. Зовни Господа и предај Му се речима: „Госпoде, шта хоћеш да чиним?”

О, како бих волео да вас снађе то велико чудо! О, да хоћете осетити сјај славе Господње коју видеше пастири, да и у срцима вашим забрује звуци анђелске песме о слави Божјој и миру на земљи! Тога ради – и ја, с молитвом, као свети и велики апостол Христов Павле, који преживе у души то велико чудо – преклањам колена своја пред Оцем Господа нашега Исуса Христа, да се Христос усели вером у срца ваша, да будете у љубави укореењени и утемељени (Ефес. 3, 14; 17). Амин.

Дано у епископској резиденцији нашој у Новом Саду, децембра месеца тисућу девет стотина двадесет и четврте године од Рођења Христова, а шесте архијерејскога служења нашега Господу.

Горе споменути смирени
Епископ Иринеј

Извор: *Божјиње посланице епископа бачког Иринеја (Ђурића), Црквена општина новосадска, Нови Сад 2015, стр. 27 – 30.*

Из летописа

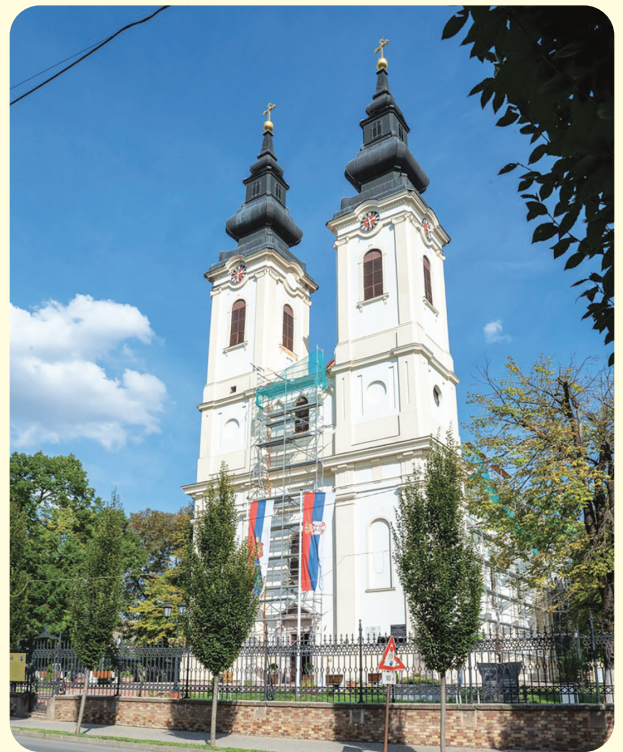
Презвитер Србољуб Срдић СВЕТОБОГОЈАВЉЕНСКИ ХРАМ У СРБОБРАНУ

Србобран има изузетан значај у историји српског народа. Красили су га знаменити, угледни и поносити људи, као што је чувена породица Дунђерски, те је изучавање његове прошлости важан подухват. Србобран је крвљу заслужио то име у српском народном покрету 1848/1849. године. Овај бастион Српства тада су, тек из трећег покушаја, успеле да заузму многоструко надмоћније мађарске трупе, које су у знак одмазде спалиле место, а Србобранце побиле и протерале.

Колико је српски народ у прошлости поштовао веру отаца својих и колико је био спреман да се за веру и свој род жртвује, најбоље сведочи храм Богојављења Господњег у Србобрану, који је један од најлепших храмова у Епархији бачкој и којим би се подичили много већи и многољуднији градови.

Први писани помен о насељеном месту на територији данашњег Србобрана датира из 1338, односно, према другим изворима, из 1448. године, али нема историјских података да се радило о већем насељу. У 15. и 16. веку, услед великих миграција Срба, Бачка, а самим тим и Србобран, били су већином настањени српским живљем, који се стално увећавао са већим турским ратним походима од 1459, 1481 – 1483, 1526, све до 1560. године. У периоду османске власти, од 1526. до септембра 1687. године, Србобран је припадао Бачкој нахији, а насеље је било смештено око два километра југозападно од данашњег града (налазило се у близини данас постојеће велике трафо-станице). Ту и данас постоји већи крст који сведочи о постојању насеља на том месту. Сматра се да је ту била и прва црква, која је вероватно била од дрвета, како је тада било уобичајено.

После протеривања Турака из Бачке крајем 17. века и Велике сеобе Срба 1690. године, полако почиње да се подиже насеље на месту данашњег Србобрана, које угарски извори бележе као Сентомаш (на српском Свети Тома), а место је, као већински српско, имало

Светобогојављенски храм у Србобрану

омању цркву, за коју се може претпоставити да је била од тврдог материјала. Изградња Богојављенског храма у Србобрану отпочела је 1787. године, захваљујући прилозима верног народа. Изградња храма је трајала око двадесет година, да би 1807. године тадашњи епископ бачки Гедеон Петровић (1770 – 1832) извршио његово освећење. Према ондашњем обичају владика Гедеон је крстио двоје мале деце, мушко и женско, како би, сходно симболици која је томе тада придавана, црква и место живели у срећи и напретку. Мушком детету је дао своје монашко име Гедеон и то је био зачетник породице Дунђерски, најбогатије српске породице у Хабзбуршкој монархији.

Црква је много страдала у српском народном покрету 1848/1849. године, када је била изузетно оштећена, а обновљена је 1852. године прилозима верника и залагањем тадашњег врховног жупана Бачке и Торонталске жупаније Исидора племенитог Николића Србоградског – Џавера. Његовим залагањем

Из летописа

су обновљене чурушка и бечејска црква, као и 18.000 српских кућа. Цркву су, осим импозантне величине и архитектуре, одликовале изузетне иконе и зидне слике које је осликао чувени сликар Новак Радонић, док је певнице и тронове осликао Константин Пантелић 1861. године, да би уређење цркве било крунисано 1863. године изрезбареним иконостасом, који је рад мајстора Георгија Девића. Србобранска црква је страдала и за време мађарске окупације 1941. године, када је гранатирана. Окупациона војска је храм опљачкала и однела већи број ђулади заосталих из револуционарне 1848/1849. године, која су извађена из зидова и као трофеј однета у ратни музеј у Будимпешту (пљачкашима су промакла три ђулета у самој цркви, која се и данас налазе у зидовима храма). У тешким послератним условима црква је обнављана и уређивана све до 1955. године. Последње страдање србобрански храм је доживео 10. септембра 1987. године, када су изгорели црквени торњеви и кров, али, Богу хвала, ватра се није проширила на остатак храма, те је сачуван иконостас од непроцењиве вредности.

Србобранска Светобогојављенска црква је прва у Бачкој зидана са два звоника и стилски је грађена у класицистичком духу са малим утицајем барока, а по димензијама је импозантна, јер је лађа храма дугачка 38,30 метара, а широка 12,30 метара, са торњевима висине 68 метара, док дубина темеља иде и до четири метра. Грађевина је једнобродна, са апсидом која је споља петострана, а изнутра полукружна. Предњи део је надвишен сферним сводом. Израженији пиластри и дорски стубови поред портика чине ово здање репрезентативним примером градитељства са краја 18. века. Над јужним порталом је барокни забат, док је карактеристичан класицизам, комбинован са остацима барокних облика, испољен у обради два портала од црвеног камена. Остала декорација доследно је класицистичка, а сâм храм је зидан од опеке.

Унутрашњост србобранске цркве је квалитетно осветљена великим прозорима постављеним у оси сваког травеја. Висина централног везног дела цркве је 24 метра, док висина зиданог дела звоничких торњева

Иконостас Светобогојављенског храма у Србобрану

износи 34 метра. Читав западни травеј и простор између звоника захвата хорска галерија, испод које се налази пространа унутрашња припрата храма. Улази у цркву су изведени на западној, јужној и северној страни, а сва три портала у виду двокрилних врата, складно су надвишени равном надвратном гредом. Црква се посебно издваја звоничким торњевима који се надалеко виде када се прилази Србобрану, а који су укусно украшени угаоним пиластрима са јонским капителима, који се протежу испод богатог поткровног венца. Због изузетне вредности, иконостас и зидне слике Светобогојављанске цркве у Србобрану стављени су под заштиту републичког Завода за заштиту и проучавање споменика културе 1950. године. Црква је постала заштићени споменик од 1962. године, док је решењем Покрајинског завода за заштиту споменика културе Војводине 1991. године уписана као непокретно културно добро од великог значаја, што сведочи о њеном значају за историју и културу српског народа.

Портрети говоре

Презвитер Милорад Мишков НОВАК РАДОНИЋ (1826 – 1890)

Мол, иако мало село, може да се похвали богатом историјом, али и великим бројем знаменитих личности, међу којима на првом месту треба издвојити свештенумченика Саву Горњокарловачког, као и Новака Радонића, којем ћемо овом приликом посветити нашу пажњу.

Новак Радонић је рођен у Мољу, 31. марта 1826. године, од оца Павла и мајке Екатерине. Уз Стевана Тодоровића и Ђуру Јакшића припада водећим сликарима српске епохе романтизма. Основну школу је завршио у родном селу, а гимназијско школовање је започео у Сегедину. Захваљујући подршци оца, који је код младог Новака уочио дар за сликање, уписао се на молерски занат у Сенти. Прве сликарске потезе је учио од Петра Пилића из Сенте, а највероватније и од Георгија Поповића из Мола, кога сâм Новак спомиње. Из периода учења код Пилића, вероватно између 1840. и 1845. године, потичу Радонићеве иконе Свете Тројице, светог Георгија, светог Алимпија Столпника и светог Јована Крститеља. Ове иконе се сматрају Радонићевим делима, јер их је др Јован Милекић откупио за своју галерију у Суботици од Радонићеве породице у Мољу (Иван Телечки, *Мол на Тиси*, Београд 1998).

Као одушевљени омладинац пожртвовано је учествовао у бурним догађајима у одбрани Србобрана 1848 – 1849. године. После тога Радонић напушта Пилића и наставља усавршавање код познатог сликара Николе Арсића из Арада. Арсић је оставио веома јак утицај на каснија Радонићева дела. Ово се огледа у преовладавању плавкасто-сивкастих нијанси у сликању. Када је прикупио довољно средстава, уписао се на сликарску академију у Бечу (1852 – 1856). На Академији уметности је упознао и Ђуру Јакшића, са којим је склопио трајно пријатељство. После завршене бечке академије, до 1858. године ради у Темишвару, Карловцима и Новом Саду. Новосадски период у Радонићевом опусу (1860 – 1863) представља најплодније раздобље

Аутопортрет Новака Радонића

његовог стваралаштва. Познанства са угледним људима и добар утисак који је оставио на имућне наручиоце портрета и слика допринели су томе да није био изложен неизвесности сликарске судбине. Портретисао је Светозара Милетића, Јована Јовановића Змаја, Марију и Данила Медаковића, Марију и Јована Трандафил и патријарха Јосифа Рајачића. Урадио је портрете епископа Самуила Маширевића, копију портрета Лукијана Мушицког и два портрета Доситеја Обрадовића. Новак се, осим са Ђуром Јакшићем, дружио и са Јованом Јовановићем Змајем, Лазом Костићем и Јованом Суботићем. Суботићевом заслугом Новак је, у лето 1858. године, отишао у Италију, где је посетио Венецију, Милано, Падову, Рим и Фиренцу. Био је одушевљен градовима и музејима у њима, те је неуморно сликао и цртао. У Фиренци је израдио две одличне ко-

Портрети говоре

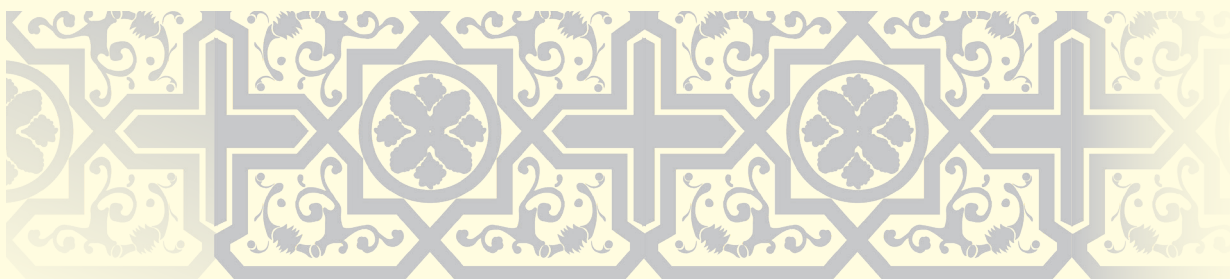
пије – Тицијанову *Флору* и Рубенсовог *Бахуса*, као и петнаестак копија аутопортрета старих мајстора, међу којима и Рембрантов. Посебно место међу радовима насталим у Италији заузимају његови цртежи *Језеро* и *Венеција*, који спадају у ремек-дела српске ликовне уметности 19. века. По повратку из Италије, а посредовањем Јована Суботића, склопио је уговоре са црквеним општинама у Србобрану, Иланци и Ади за осликавање иконостаса и храмова. Почетком фебруара 1867. године, када је завршавао осликавање цркве у Ади, Радонић је склопио и уговор са *молским обштеством* за репарирање иконостаса у молској цркви за 1.300 форинти. Икона Пресвете Богородице на Богородичином трону у молској цркви била је његов лични дар. На њој је у дну написао: „Ова икона о трошку фамилије Радонић.” Такође су значајна и следећа сликарска дела Новака Радонића: *Каменоване светог Стефана*, *Смрт цара Уроша*, *Смрт Краљевића Марка*, *Виле крунишу Бранка*, *Аутопортрет* и многа друга. Поред сликарства, Радонић се бавио и књижевним радом, нарочито у познијим годинама живота. Први чланак „О различитим стварима” објавио је у *Даници*. Током боравка у Србобрану, док је радио на осликавању цркве, објавио је чланак „Молчани и Сентомашани”. Осим у *Даници* објављивао је чланке и у листовима: *Комарац*, *Змај*, *Жижга*, *Јавор*, *Српски дневник* и *Српски соко*. Књигу *Молска мудровања* објавио је 1878. године. Пред крај живота предао је Матици српској у рукопису књигу *Речник оних речи којих нема у Вуковом речнику*. „Још у Мољу, Новак је повремено записивао речи које Вук Караџић није унео у *Српски рјечник*. Тај узгредни послић наставио је у Сентомашу. Записао је многе речи, изреке и фразе, лепе и духовите, али га је посебно мучило то што је једног дана схватио да у језику не постоји српска реч за

боју, која је турска, и *фарбу*, која је немачка. А у Србији се вековима, још пре Турака и Немаца, сликало по средњовековним манастирима и црквама. За сваку псовку Срби имају по десетак синонима, а за боју ниједну реч. Можда је и постојала, али се загубила у смутним вековима. Истражујући српску реч, Новак је открио да је у прошлости живела реч *маст*, али се она свела на југ Србије као локализам, којег је тешко вратити у живот” (Драгомир Попноваков, *Сликари доње земље*, Нови Сад 2005). Његова књига *Молска мудровања* је неизоставна у свакој молској кући. У њој он пише о коренима, о људима, о менталитету, карактеру, шеретлуцима, једу и јаду свога народа. У тој књизи Новак пише: „Пишем ову књигу како би мој народ схватио да само кроз школу, образовање може се надати бољој будућности и срећу тражити.”

Даровит и савестан, али сумњичав и несигуран у своја сопствена дела, изузетно самокритичан и без самопоуздања, Новак је у позним годинама престао да слика, а и да пише. Један од највећих представника српског романтизма остао је ангажован само као библиотекар и архивар у књижевном одељењу Матице српске, чији је био редовни члан.

Новак Радонић је свој овоземаљски живот скончао 30. маја 1890. године, у 64. години живота, од последица хроничне упале бубрега. Упокојио се у Сремској Каменици, код свог великог пријатеља др Јована Јовановића Змаја. Сахрањен је на каменичком гробљу у присуству многобројних поштовалаца и пријатеља.

Основна школа и Културно-уметничко друштво у Мољу носе име овог великана српског народа. Стална поставка репродукција најважнијих Радонићевих дела постављена је у Дому културе у Мољу.

Светињама у походе

Презвитер Никола Дувњак ПОКЛОНИЧКО ПУТОВАЊЕ НА СВЕТУ ГОРУ

Са благословом Епископа бачког г. Ирињеја, у организацији Службе за поклоничка путовања Епархије бачке *Светињама у походе*, у периоду од 11. до 16. септембра 2023. године, група поклоника из Стапара, предвођена презвитером Николом Дувњаком, парохом стапарским, походила је светиње у Грчкој и на Светој Гори.

светиње имали смо прилику да посетимо храм Свете Софије, где смо целивали мошти светог Василија Исповедника, митрополита солунског; храм Светог Григорија Паламе, катедрални храм Митрополије солунске, у којем се чувају мошти поменутог светитеља; манастир преподобне Теодоре, где смо целивали мошти преподобне Теодоре Солунске и

Поклоници испред крста цара Душана у близини манастира Хиландара

На празник Усековања главе светог Јована Крститеља, 29. августа / 11. септембра 2023. године, у вечерњим часовима, из Стапара смо кренули на поклоничко путовање. Пред пут смо се помолили Господу и светима Његовим у храму Ваведења Пресвете Богородице у Стапару. Сви смо били благодарни Богу, усхићени и радосни што смо се упутили ка светињама Свете Горе и северне Грчке. Пут ка Грчкој је током ноћи брзо протекао.

У раним јутарњим часовима стигли смо у Солун. У преподневним часовима смо посетили знамените солунске светиње и уједно смо се упознали са историјом овог значајног хришћанског града. Најпре смо посетили чувени храм Светог великомученика Димитрија, где смо целивали мошти овог светитеља, заштитника града Солуна. Осим ове

преподобног Давида Солунског, великог подвижника из 6. века. У оквиру овог манастира се налази и Центар за агиографске студије. Наставивши обилазак Солуна, прошли смо поред остатака некадашњег римског форума – Агоре, који је представљао административни центар града. За сâм крај динамичног преподнева оставили смо посету Српском војничком гробљу, Зејтинлику. Овде нас је љубазно дочекала Олга, наследница покојног деда-Ђорђа, која нам је исцрпно говорила о важности и значају војничког гробља за наш српски идентитет. Помоливши се и упаливши свећу за све наше упокојене јунаке, свако је покушао да нађе гроб или обележје неког свог претка пострадаога на Солунском фронту. После тога пут смо продужили до самог предворја Света Горе. Стигли смо

Светињама у походе

Пред испосницом Светог Саве у Кареји

у Каково, метох манастира Хиландара. То је најзначајнији хиландарски посед ван Свете Горе. Каково је дивна оаза окружена шумом и прелепом природом. Светогорски дух је утицао на уређење поменутог простора, тако да смо посету Какову доживели као прави увод у ходочашће. Угостивши нас аврамовским гостољубљем, домаћини су нам пожелели срећан и Богом благословен пут. Вече је полако падало, стигли смо у Уранополис.

Ујутру, 13. септембра, трајектом смо запливили ка нашој првој светогорској станици. То је било пристаниште Јованица. Манастир Хиландар, у који смо се упутили, не налази се на обали мора, али зато поседује поменуто пристаниште. Када смо изишли из трајекта и упутили се ка Хиландару, опет смо били обузети несвакидашњом радошћу која је расла како смо се приближавали одредишту. Улазак у манастир Хиландар је нешто што је тешко описати речима. Сама помисао да улазимо на свето место које су походили наши свети преци, почевши од Симеона и Саве, преко целе светородне лозе Немањића и многих светих људи до данас, оставља човеку један благословени осећај који се речима не може лако описати. Док смо боравили у Хиланда-

ру, посетили смо место на које је пристигла икона Пресвете Богородице Тројеручице, пирг краља Милутина, крст цара Душана, хиландарску костурницу, виноград, маслињак и друга значајна места.

Сутрадан рано ујутру, пре осветке зоре, отпочело је богослужење. Монашки типик је организован тако да прекида сан, те човек приноси Богу рану јутарњу молитву. У храму, у којем још нема ниједнога зрака сунчеве светлости, само пригушено тињају свеће. Таква молитвена атмосфера човека неминовно подстиче да све своје бриге преда Богу, да отвори срце и да се потпуно преда молитви. Управо смо тако и доживели богослужење у манастиру Хиландару. После велелепног богослужења, сви заједно, са братством, пошли смо у трпезарију на обед. Хиландарска трпезарија заиста одаје утисак царске лавре.

Нахранивши душу и тело, упутили смо се ка нашем следећем одредишту – скиту Светог Андреја, који се налази у Кареји. Док смо се пријављивали за смештај у гостопримници, један монах нас је замолио да после заједничке вечере не идемо одмах у храм на богослужење већ да останемо у конаку ради послушања, које је саставни део живота у манастиру. Будући да нам је остало неколико часова слободног времена пре вечере, одлучили смо да посетимо манастир Кутлумуш, који се налази у непосредној близини. После тога смо вечерали, а затим је требало приступити вршењу послушања које нам је било благословено. Послушање је веће од поста и молитве и увек га треба са радошћу прихватити, макар нам се и не свидело. Нико није очекивао да ћемо за послушање добити физички захтеван посао. Било је то обијање и стругање плафона и зидова. Сви смо радили са огромном лакоћом и ведрином у срцима, срећни што имамо прилику да помогнемо обнову

Светињама у походе

једног светогорског скита. Време је пролетело, пао је мрак, а ми смо завршили поверено нам послушање и притом уредили шест просторија. Монах који нам је дао послушање био је веома радостан и благодаран Богу због тога што смо послушање са љубављу извршили. Рекао нам је да конак и собе треба да буду освештане за десет дана и да је због тога наша помоћ била драгоцене. Тако је протекао још један благословен дан на Светој Гори.

Чинило се као да смо тек заспали, а звона скита су позивала на молитву. После богослужења и доручка упутили смо се ка Кареји, где смо најпре посетили чудесну испосницу Светога Саве. Он се у њој подвизавао и написао један од најстрожих монашких типика. Ставши пред иконостас, угледали смо чудотворну икону Пресвете Богородице Млекопитатељнице. Одмах смо приметили нешто необичајено: ова чудотворна икона Богомајке стоји са десне стране царских двери, док икона Христова са леве стране. Ово је вероватно јединствен распоред икона на иконостасу у целом Православљу. Помоливши се и отпојавши неколико тропара, сви понаособ смо читали псалме. Духовно окрепљени, кренули

смо ка протатској цркви. У самом олтару налази се икона Пресвете Богородице *Достојно јест*. После поклоњења и целивања иконе, упутили смо се у луку Дафни.

Преноћивши у Уранополису, кренули смо ка манастиру Светог апостола Јована Богослова, који се налази у селу Суроти. У храму смо се помолили Господу, а у манастирској порти смо се поклонили гробном месту светог старца Пајсија Светогорца, који је недавно прибројан лику светих. Благодатни старац је живео и делао у прошлом веку, а многи га се још увек сећају, радосно спомињу и молитвено призивају.

Озарених лица, испуњени љубављу Божјом, осетили смо истинско духовно преображење. Из личног искуства нам је постало јасно зашто се Света Гора назива управо тим именом. Посетивши сва поменута места, усрдно благодарећи Богу и Пресветој Богородици, упутили смо се назад својим домовима. Пред себе смо поставили задатак да доживљено духовно искуство пренесемо својим породицама, ближњима и нашим читаоцима, како би се пламен Божје љубави ширио до вечности. Слава Богу за све!

Протојереј Петар Тривуновић ПОКЛОНИЧКО ПУТОВАЊЕ У ПОХОДЕ СВЕТИЊАМА СОЛУНА, ЕГИНЕ И ЕВИЈЕ

Од давнина православни хришћани теже да у току свог овоземаљског живота корачају путем светитеља и њихових древних светиња, како би себе духовно оснажили и укрепили.

Вођени том чињеницом, и ми, православни верници Епархије бачке, вољом Божјом и благословом Преосвећеног Епископа бачког г. Иринеја, упутили смо се, крајем месеца октобра 2023. године, из Новог Сада ка Јелади и њеним вековним светињама.

После молитве за путовање, кренули смо ка нашем одредишту у вечерњим часовима, првенствено носећи у себи чврсту веру. У раним јутарњим часовима стигли смо у стару грчку луку и антички град Солун. Прво смо пошли путем војника и небеског заштитни-

ка овог града, рођеног у њему, а који је давне 304. године мученички пострадао бранећи хришћанску веру – светог великомученика Димитрија Солунског. Приликом уласка у храм посвећен овом великом Божјем угоднику, осетили смо Божју благодат, која произилази из светитељевих моштију у виду светог мира. Похитали смо до кивота како бисмо се поклонили и целивали чудотворне мошти. Потом смо се упознали са историјатом светог храма, који датира из раног хришћанства и подигнут је на месту некадашњег римског купатила, чије остатке смо могли да видимо.

У наставку поклоничког путовања посетили смо манастир преподобне Теодоре Солунске, у којем почивају њене свете мошти, као и мошти преподобног Давида Солунског.

Светињама у походе

Поклоници испред храма Светог Јована Руса на Евији

На путу ка строгом центру града Солуна, дошли смо до једне од најстаријих цркава у граду – цркве Свете Софије. Црква је после Четвртог крсташког рата, односно 1204. године преиначена у римокатоличку катедралу и то је била све до 1246. године, када је враћена православнима. Када је султан Мурат II 1430. године освојио Солун, ова црква је преуређена у џамију. Црква Свете Софије је остала џамија све до ослобођења Солуна у Балканским ратовима 1912 – 1913. године, када је враћен крст на њену куполу. Данас ова црква представља један од најважнијих споменика палеохришћанске и византијске културе у Солуну. У њој смо целивали мошти светог Василија Солунског.

Оснажени и поучени вером и делима Божјих угодника, отишли смо у храм посвећен Светом Григорију Палами. У храму смо, поучени животом и делом светогорског монаха, солунског епископа и оца 14. века, целивали његове свете мошти.

Потом смо посетили Српско војничко гробље на Зејтинлику. Тамо су похрањени земни остаци наших предака пострадалих током Првог светског рата, далеко од своје земаљске Отаџбине, али са вером у живот вечни.

Упознавши подробније догађаје из Великог рата, са помешаним осећањима туге, бола, али и херојског поноса на претке, у смирају дана, нашли смо се на источној оба-

ли централне Грчке, у месту Камена Вурла, где смо се телесно оснажили за наставак путешствија. У јутарњим часовима запутили смо се ка Атини, у чијој близини се налази манастир Пандократор. Према речима светог старца Порфирија Кавсокаливита, овај манастир представља једно од најсветијих места на планети, а потиче из 9. века и одолева времену.

У наставку путовања упутили смо се на источну обалу Егејског мора и дошли до манастира Неа Макри, у коме се брижљиво чувају мошти светог Јефрема Неамакријског. Наиме, 1950. године, приликом обнове овог манастира на Атици, монахиња Макарија је, шетајући манастирском земљом, размишљала о древним монасима који су се на том месту у претходним вековима подвизавали. Проникнувши у светињу тога места, молила је Бога да јој открије мошти неких од отаца који су ту живели и пролили своју крв за православну веру, борећи се против Турака. Господ је услишио њене молитве и пројавио светог Јефрема, великог чудотворца и исцелитеља, чије свете мошти смо целивали.

Како је дан одмицао тако се и овом првом делу нашег путешствија ближио крај, а у наставку нас је очекивала пловидба ка нашем коначном одредишту – острву Егини, где почивају мошти светог Нектарија Егинског. По доласку на острво упутили смо се ка манастиру Свете Тројице, који је подигао

Светињама у походе

свети Нектарије 1904. године. У манастирској цркви смо присуствовали вечерњем богослужењу, после којег смо отишли на починак. Следећег дана смо доживели најлепше јутро од почетка путовања, јер смо учествовали на светој Литургији и сјединили се са Богом, кроз Тело и Крв Господа Исуса Христа. После свете Литургије и акатиста у новом храму Светог Нектарија Егинског, поклонили смо се светим и чудотворним моштима овог великог Божјег угодника. Током боравка у манастиру сазнали смо да је свети Нектарије у Атини често посећивао и егзархију храма Гроба Господњег. Једног дана је рекао тамошњем свештенослужитељу: „Када човек схвати циљ свога живота и да је он чедо Оца Небеског, тојест најузвишенијег Добра, тада са презиром гледа на добра овога света.

Да, врлински човек трпи искушења и понижења, али се у дубини срца свога радује, јер му је савест мирна. Свет мрзи и презире људе врлине, али им и завиди, јер бива оно што су говорили и наши преци: врлини се и непријатељ диви.“ Овим речима Светитељ као да је описивао и свој животни пут, јер је управо и он неправедно страдао и трпео, али му је савест увек била мирна и зато су му се многи дивили.

У непосредној близини ове велике светиње налази се манастир посвећен светој Катарини Синајској, која је током 4. века страдала бранећи хришћанство. Осим дѐла моштију свете Катарине, у манастиру се чувају и мошти светог Јована Крститеља, као и свете Агатије, која је мученички страдала у 3. веку, непоколебиво исповедајући хришћанску веру. Идући даље острвом, посетили смо манастир Светог мученика Мине, војника и браниоца хришћана.

Са осећајем унутрашњег склада, напустили смо острво Егину. Поново смо се кретали морским, али и копненим путем, да бисмо стигли у манастир Преображења Господњег који је подигао преподобни Порфирије Кавсокалит. У овом манастиру се чува епруве-

Поклонници код храма Светог Нектарија Егинског

та са крвљу светог Порфирија. Посетили смо и капелу посвећену овом светитељу, где смо помазани освећеним уљем.

Стигли смо и до највећег острва Егејског мора – Евије. У вечерњим часовима стигли смо у град Прокопи, у којем се налази црква Светог Јована Руса. Поред светог храма је црквени конак где смо преспавали. Следећег јутра смо присуствовали светој Литургији, а потом смо целивали мошти светог Јована Руса. После целивања светих моштију узели смо молитвеног учешћа у акатисту овом светитељу, посетили манастирски комплекс и чули зашто је свети Јован Рус данас један од најдражих светитеља међу верним народом у Грчкој. Живео је у 18. веку и био велики подвижник, а страдао је мученичком смрћу као бранилац хришћанства.

Полако дођосмо и до краја путешествија. Непрегледна, плава прострaнства Јеладе, проткана најлепшим тоновима античке цивилизације, која поносно сведоче о развоју културе, традиције, хришћанства и људског друштва, остају иза нас. Одлазимо пуног срца, духовно надахнути и подстакнути да и даље ходамо стазама наших славних предака и светих Отаца.

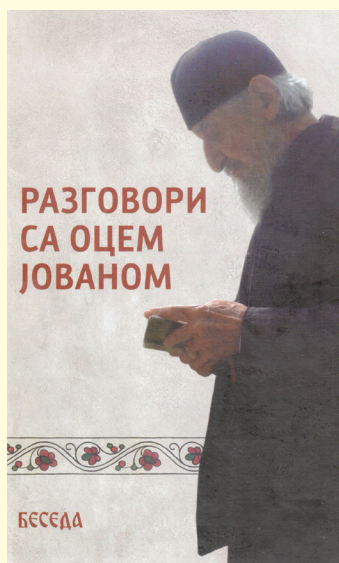

Катихета Ђорђе Гојић
КЊИГА О БЛАЖЕНОПОЧИВШЕМ
АРХИМАНДРИТУ ЈОВАНУ РАДОСАВЉЕВИЋУ
(Разговори са оцем Јованом, Беседа, Нови Сад 2023, 106 стр.)

У издању *Беседе*, издавачке установе Епархије бачке, објављена је књига *Разговори са оцем Јованом (Радосављевићем)*. Блажене успомене архимандрит Јован Радосављевић (1927 – 2021) био је велики духовник, писац, летописац, професор у неколико богословија Српске Православне Цркве, али, пре свега, истински монах, подвижник, молитвеник и богослужитељ. Књига која је пред нама ближе нас упознаје са животом оца Јована Радосављевића, његовим стваралаштвом, размишљањима, искуством, али и са његовом побожношћу и духовношћу, којима је зрачио читав свој живот и којима је подстакао многе да ступе на уску стазу која води ка Царству Божјем.

Књига која је пред читаоцима садржи седам поглавља, од којих су првих шест разговори са блаженопочившим архимандритом Јованом Радосављевићем, док је последње поглавље књиге настало на основу његовог предавања о монаштву. У књизи су објављени разговори са оцем Јованом на следеће теме: „Срби су монашки народ“, „Монашко страдање“, „У братији живих светаца“, „Владика Николај као пророк“, „Живот је подвижништво“ и „По Косову и о Косову“. Разговоре су водили Слободан Ерић, Антоније Ђурић, Славица Лазич и Оливера Радић. Књига нам у последњем поглављу доноси и предавање оца Јована на тему „Зачеци монаштва уопште и значај монаштва у Срба“.

Говорећи у овим разговорима о подвижништву, молитви, посту, редовном причешћивању и уздању у Божју помоћ, као и о многим другим темама, отац Јован је сведочио из личног искуства, али веома разумљивим и јасним језиком. Као врсни познавалац историје Српске Православне Цркве и као сведок

многих догађаја, говорио је о тешким и страдалним временима и значајним личностима које су обележиле историју Српске Цркве и српскога народа уопште. Читајући разговоре са оцем Јованом, читаоци могу да сазнају нешто више о знаменитим духовницима и подвижницима Српске Православне Цркве, од којих су многи пострадали мученичком смрћу. Жртва и мученичка смрт ових знаменитих личности наше Цркве нису заборављени управо захваљујући оцу Јовану. Да их он није унео у своје књиге, како је запазио један од његових саговорника, многи честити монаси, жртве фашизма, усташтва и комунизма, били би заборављени (стр. 55). Међу многим личностима о којима је сведочио отац Јован, посебно место заузимају свети Владика Николај (Велимировић), свети ава Јустин Ћелијски и блаженопочивши патријарх Павле, поред којих је отац Јован духовно узрастао.

Свети Владика Николај и свети Јустин Ћелијски били су, како их је народ називао, *српски апостоли* (стр. 56), који су – својим животом, учењем и исповедништвом вере – били истински сведоци Христови. Он је много тога имао да посведочи о њима, а спонтана сећања одвела су га у најранији период његовог живота. Отац Јован се присетио свог одласка у манастир и свог првог сусрета са Владиком Николајем, као и периода свог духовног и монашког стасавања крај његових светих ногу. У октобру 1944. године, у манастиру Вујну, он се први пут срео са Гојком Стојчевићем, тада свршеним учеником Богословије, потоњим монахом Павлом, са којим ће провести наредне деценије свог живота (стр. 48). Када је отац Павле изабран за епископа Епархије рашко-призренске, отац Јован је свој живот наставио

Издавачка делатност

у Призрену. Кроз разговоре са својим саговорницима, он се присетио живота на Косову и Метохији и колико је за њега било значајно што је био сарадник патријарху Павлу, тадашњем Епископу рашко-призренском, којем је богослужење увек било на првом месту.

Поред својих сећања, која је изнео у сликовитим казивањима и приповедањима, отац Јован је говорио и о другим темама. Он се у кратким цртама дотакао актуелних тема, савремених друштвених прилика, деоба у нашем народу, као и духовног стања савремене омладине. Како сведочи отац Јован, српски народ је вековима имао Светог Саву и друге свете Божје угоднике за пример и узор. Они су били звезде водиле српскога народа и захваљујући њима опстали смо вековима. У том контексту, отац Јован се позива на речи светог Владике Николаја да су српски народ вековима красиле врлине попут побожности, скромности, честитости и поштења, а да је српски народ подвижнички народ зато што је кроз историју учинио многе подвиге да би сачувао „своју веру, свој образ и духовне вредности које чине човека човеком, хришћанином и чланом Цркве” (стр. 66). Међутим, како је приметио, наш народ сада живи неким другим животом. У животу савременог човека Бог више не заузима значајно место и човек се отуђује и од Бога и од самог себе. Такав живот одводи га у суноврат. Насупрот томе, потребно је да човек буде мудар, да пронађе меру у свему што ради и да се врати на стазу Божју, којом су ходили и наши преци. Човек мора да се брине о својој души и то је једини начин да ступи на пут животне, духовне промене. „Модерни човек мора да се мења” (стр. 74), приметио је отац Јован, „и то мора да почне од себе” (стр. 83). На човеку је да се труди и да се узда у Бога (стр. 83 – 86), да иште најпре Царство Божје, а Бог ће све остало што нам је потребно за живот придодати.

Косово и Метохија су за оца Јована важна тема и баш због тога она заузима битно место у разговорима који су пред читаоцима. Отац Јован је много година живео у Призрену, будући да је био професор у призренској Богословији, које се увек радо сећао, као и тог, за њега веома важног, периода живота. Иако живот у Призрену није био лак, отац Јован је радо

препричавао и оне тешке догађаје, као и оне лепе и ведре (стр. 49 – 50). Због тога се увек радо враћао да посети светиње Старе Србије. Како он наглашава у једном од разговора који су објављени у књизи, Косово и Метохија су за српски народ свето место и света земља (стр. 59 – 60).

На крају књиге налази се текст који је настао на основу предавања оца Јована о монаштву. „Монаштво је једна велика духовна снага”, прве су мисли у предавању оца Јована, „која је, заједно са свештенством, учинила изузетно много на ширењу и очувању духовности и Православља уопште” (стр. 88). Отац Јован је у свом предавању говорио о настанку и историји монаштва у Православљу, али и о улози монаштва у развоју духовног идентитета српскога народа. Управо захваљујући монаштву, наш народ је очувао своје достојанство, али и свој духовни идентитет, своје писмо и своју веру. „Физичко ропство може да спутава тело, али не може да спутава душу”, јесу закључне мисли у предавању оца Јована о монаштву (стр. 104).

На основу свега наведеног, можемо закључити да књига о којој је реч представља својеврсну духовну ризницу која ће сваком њеном читаоцу бити на корист. Кроз садржај књиге блаженопочивши отац Јован Радосављевић све читаоце подсећа на духовне корене српскога народа и изворе којима се морамо враћати како бисмо били и остали народ Божји, а то можемо бити једино у окриљу наше свете Цркве. Светитељи из српскога рода, попут светог Владике Николаја и светог Јустина Ћелијског, јесу, пре свега, наши молитвеници пред Господом, али и светли примери свима нама како непоколебиво ходити путем који води у живот вечни. Тим путем ходио је и блаженопочивши отац Јован, показујући се достојним духовним потомком наших великих светитеља и једним од последњих монаха „старога кова” у српском народу. Са друге стране, као познавалац и непосредни сведок многобројних страдања Српске Цркве, оставио је неизбрисиви траг и у том виду сведочења истине која не сме бити препуштена заборау са наше стране. Стога је ова књига вишеструко корисна и топло је препоручујемо читаоцима.

Из школске клупе

Молитва за све што је драго

Хвала Богу на пчели,
хвала Богу на реци,
хвала Богу на свакој птици,
хвала Богу на свакој кошници.

Благослови Боже
све што је драго,
невино и право.

Господе мој,
чуј сад гласове наше

и сачувај невине и часне.
Све што је драго,
то је Твоје благо!
Невине чувај, Боже,
и у смрти и у животу.

Спраше своје грехе,
прочистише душе своје
и отворише очи Твоје!

Мила Васић, IV-3
Основна школа „Ђура Даничић”
Нови Сад

Божјића песма

Једне ноћи сасвим јасно,
Засијала звезда чиста.
Она нас је подсетила
На долазак славног Христа.

Оштар бљесак, суза врела,
Затресе се земља цела...
Вечни огањ засијао
И све душе обасјао.
У пећини Витлејемској,

Звезда нађе и свој сан,
Те кроз снове поручи нам,
Да је дошао нови дан.

То је Божић, светли дан,
Сав светлошћу обасјан.
Тад се роди наш Спаситељ,
Људске патње Исцелитељ.

Ирина Козић, IV-6
Основна школа „Светозар Марковић – Тоза”
Нови Сад

Божјића песма

Божјић стиже
И поклоне ниже,
Срећа стиже у мој град,
Сви смо срећни сад.

Бог нам долази
И љубав доноси.

Овог дана,
Бог нас воли и моли,
Љубав царује
И све нас радује.

Сви се опуштају
И љубав допуштају,
Мир нам Он даје
И милост одаје.

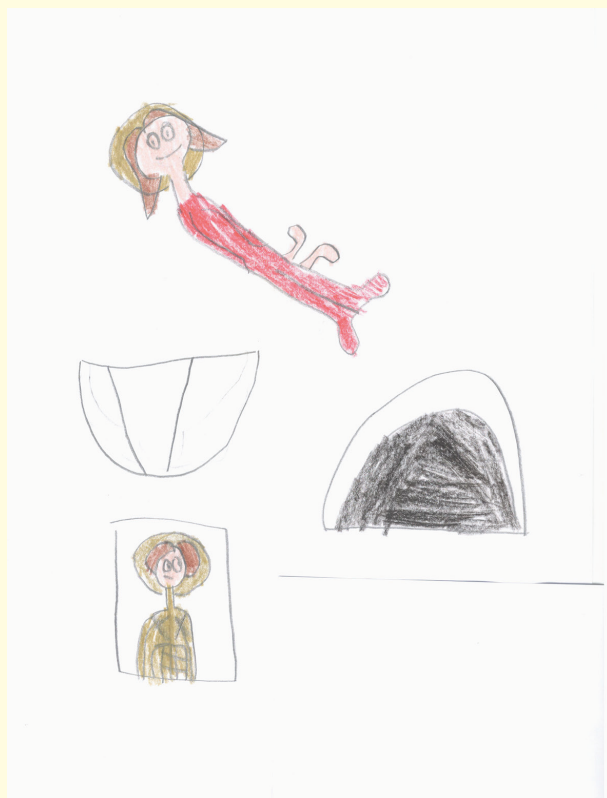
Дарија Гајинов, IV-1
Основна школа „Светозар Марковић – Тоза”
Нови Сад

Из школске клупе

Зорана Мићић, V-4,
Основна школа „Јован Јовановић Змај”, Србобран

Никола Катић, I-3,
Основна школа „Вук Караџић”, Нови Сад

Анђела Стојновић, 7. разред
Основна школа „Жарко Зрењанин Уча”, Надаљ

Из школске клупе

Јована Вираг, 7. разред
Основна школа „Жарко Зрењанин Уча”, Надаљ

Невенка Перишић, 6. разред
Основна школа „Жарко Зрењанин Уча”, Надаљ

Анастасија Радић, V-4,
Основна школа „Јован Јовановић Змај”, Србобран

Лана Баћинац, VI-4,
Основна школа „Јован Јовановић Змај”, Србобран

Актуелности

Епископ бачки Иринеј учествовао у раду седнице Његошевог одбора Матице српске

Епископ бачки господин др Иринеј учествовао је, у понедељак, 13. новембра 2023. године, у раду седнице Његошевог одбора Матице српске. У раду седнице Његошевог одбора Матице српске су учествовали и Митрополит црногорско-приморски г. Јоаникије, председник Одбора, академици Матија Бећковић и Миро Вуксановић, потпредседници Одбора, као и остали чланови поменутог Одбора.

Митрополит Јоаникије и епископ Иринеј
са члановима Његошевог одбора Матице српске

По одржаној седници Његошевог одбора, у свечаној дворани Матице српске је уприличена свечаност „Његошев дан у Матици српској” и научни скуп „Издања Горског вијенца”. Свечаност су поздравним обраћањима отворили Митрополит црногорско-приморски Јоаникије, академик Матија Бећковић и професор др Драган Станић, председник Матице српске, а потом су уследила излагања у оквиру научног скуп „Издања Горског вијенца”.

Обраћање Епископа бачког Иринеја
у Вазнесенском храму у Новом Саду

Света Литургија у храму Вазнесења Господњег на Клиси у Новом Саду

У недељу, 30. октобра / 12. новембра 2023. године, на светој Литургији у храму Вазнесења Господњег на у Новом Саду началствовао је протојереј-ставрофор Бранко Ђурчин, уз саслужење протосинђела Харитона, настојатеља Светоархангелског манастира у Ковиљу, свештенства више епархија Српске Православне Цркве и новосадских ђакона. Светој Литургији су молитвено присуствовали Преосвећени Епископ бачки г. Иринеј и Преосвећени Епископ мохачки г. Дамаскин, свештенство и ђакоњство Епархије бачке, као и монаштво из више епархија Српске Православне Цркве.

После отпуста свете Литургије, поводом одласка протојереја-ставрофора Бранка Ђурчина у мировину, сабраном верном народу се обратио Преосвећени Епископ бачки Иринеј, који је, између осталог, рекао: „Таланте које је добио, – захваљујући свом духовном, хришћанском, православном васпитању, својој припреми за свештенички чин, ученичким ставом и држањем према знаменитим епископима, свештеницима

Актуелности

и духовницима времена у којем је стасавао, – отац Бранко није закопао у земљу, није лењствовао кроз живот. Напротив! Уверен сам да ће и даље, до последњега даха, улагати напоре да помаже – и што се тиче *Земље живих* и у другим поверљивим и важним облицима служења Богу и Роду – и да ће своја животна искуства и сазнања преносити на млађе, да би и они наставили да раде на Њиви Господњој успешно као што је и он радио”, истакао је Преосвећени владика Иринеј.

Сабранима се обратио и протојереј-ставрофор Боро Видовић, парох Вазнесенског храма на Клиси, који је, у име свештеног братства храма, захвалио проти Бранку и пожелео му дуг живот и добро здравље у мировини. На крају, речима благодарности се обратио и прота Бранко Ђурчин, који је заблагодарио Богу и захвалио Епископу бачком Иринеју на молитвеној бризи, саветима и помоћи који су му са љубављу указивани током парохијске службе.

Свечана академија поводом славе Града Новог Сада

У навечерје празника Обновљења храма Светог великомученика Георгија, у среду, 15. новембра 2023. године, на Великој сцени Српског народног позоришта у Новом Саду,

у организацији Црквене општине новосадске, уприличена је свечана академија поводом славе Града Новог Сада.

Програм свечане академије је био посвећен лику светог великомученика Георгија, поводом 1.720 година од његовог мученичког страдања, као и подсећању на велику обнову Саборног храма светог Георгија у Новом Саду, која је завршена пре сто двадесет година. Празнично слово посвећено житију светог Георгија одржао је историчар Павле Орбовић. У програму свечане академије су учествовали чланови Дечјег хора Црквене општине новосадске, под руководством Милице Грубишић, и чланови Театра младих „Мишоловка” из Новог Сада, који су извели представу посвећену светом великомученику Георгију.

На крају свечане академије, речима архипастирске поуке обратио се Преосвећени Епископ бачки г. Иринеј. „Никада не смемо заборавити да зло, маколико изгледало моћно, јесте беспомоћно пред снагом добра, а, пре свега, пред снагом љубави, за коју је апостол Павле у својој Посланици Коринћанима рекао знамениту реч: да је љубав она која остаје заувек. И не само то него у Светом Писму налазимо најкраћу ознаку за Самога Бога у реченици од свега три речи: *Бог је Љубав*. Наравно, не несавршена, пролазна, несигурна, него вечна, непобедива и непоколебива, а, нарав-

Са свечане академије уочи славе Града Новог Сада

Актуелности

но, и међу људима, они који се за ту Божју љубав одреде, она такође постаје непобедива сила живота, спасења, радости и вечности”, поручио је Преосвећени владика Иринеј, честитајући свима присутнима навечерје славе Града Новог Сада.

Свечаној академији су присуствовали Преосвећена господа епископи осечкопољски и барањски Херувим, ваљевски Исихије и мо-

Прослављен Ђурђиц – слава Града Новог Сада

У четвртак, 3/16. новембра 2023. године, на празник Обновљења храма Светог великомученика Георгија – Ђурђиц, литургијским сабрањем у Саборном храму у Новом Саду прослављена је слава Града Новог Сада.

Са свете Литургије у Саборном храму о Ђурђицу 2023. године

хачки Дамаскин; г. Милан Ђурић, градоначелник Новог Сада, госпођа Јелена Маринковић Радомировић, председница Скупштине Града Новог Сада, др Весна Туркулов, државни секретар Министарства здравља, др Радивоје Стојковић, директор Гимназије „Јован Јовановић Змај”, др Небојша Кузмановић, директор Архива Војводине, г. Мирослав Илић, помоћник покрајинског секретара за културу, информисање и односе са верским заједницама, г. Петар Ђурђев, директор Историјског архива Града Новог Сада, г. Никола Перваз, председник Црквене општине новосадске, као и друге знамените личности друштвеног и културног живота Српске Атине, свештенство Епархије бачке и многобројни верни народ. Програм су водили Стеван Јурић и Мирјана Бановић.

Богослужбена прослава Ђурђица отпочела је у навечерје празника празничним бденијем у Саборном храму Светог великомученика Георгија, које је, у молитвеном присуству Преосвећене господа епископа бачког Иринеја и мохачког Дамаскина, служио протојереј Велимир Врућинић, настојатељ Саборног храма, уз саслужење ђакона Мирослава Николића.

На светој архијерејској Литургији је началствовао Преосвећени Епископ осечкопољски и барањски господин Херувим, уз саслужење Преосвећене господа епископа бачког Иринеја, ваљевског Исихија и мохачког Дамаскина, свештенства и ђаконства Епархије бачке.

Беседећи после прочитаног јеванђелског зачала, Преосвећени владика Херувим је, између осталог, рекао: „Мисија светог ве-

ликомученика Георгија у целокупном животу била је повезана искључиво са љубављу Христовом којом је зрачио и којом је побеђивао све непријатеље. Његов мач није био мач који је ширио мржњу него који је искључиво из љубави према Богу спасавао друге, јер је то крст војсковође који је следовао Христу, који је љубио Христа као најсавршенији узор овде на земљи и који је својим трудом и подвигом живота покушавао да целога себе преда Христу.”

После заамвоне молитве, Епископ ваљевски г. Исихије је благословио славске дарове принете у славу Божју, а у част светог великомученика Георгија. По отпусту свете Литургије, Епископ бачки г. Иринеј је заблагодарио, у име свих присутних и у своје лично име, Епископу осечкопољском и барањском г. Херувиму на служењу свете Литургије, као и Преосвећеној господи архијерејима који су саслуживали, а свештенству и благоверном народу на молитвеном учешћу у литургијској прослави славе Града Новог Сада.

Слава Светоархангелског манастира у Ковиљу

На празник Сабора светог архангела Михаила и осталих небеских сила бестелесних, у уторак, 8/21. новембра 2023. године, прослављена је слава Светоархангелског манастира у Ковиљу. На светој архијерејској Литургији, служеној у параклису Преподобних отаца атонских, началствовао је Његово Преосвештенство Епископ ваљевски г. Исихије, уз саслужење Његовог Преосвештенства Епископа мохачког г. Дамаскина, викара Епископа бачког, архимандрита Василија, игумана манастира Клисине у Епархији бихаћко-петровачкој, презвитера др Драгана Карана, професора Православног богословског факултета у Београду, и свештеног братства Светоархангелске обитељи.

Беседећи после прочитаног јеванђелског зачала, Преосвећени владика Иси-

Са славе Светоархангелског манастира у Ковиљу

хије је, између осталог, рекао: „Знамо да су ангели нераздвојни од наших живота. Знамо, из разних сведочанстава, да ангели чувари постоје код сваког човека који дође на овај свет, код сваког који се уопште зачне – свако добија анђела чувара. Наравно, при крштењу ми добијамо могућност да на потпуни начин можемо да примимо благодат коју добијамо кроз анђела чувара, да будемо свесни да је он са нама, да можемо да му се молимо, да можемо да црпемо благодат, енергију и снагу од нашег заступника, нашег анђела чувара и од осталих анђелских сила, и да знамо да када год чинимо врлину, када год живимо по Јеванђељу, да се наш анђеоло радује и да имамо од њега подстицај, подстрек. А када се одвајамо од Бога, демони се радују – они нас на то и наводе. Овде, на светој Литургији, сабран је сав свет видљиви и невидљиви. Ту су анђелске силе, ту су и наши светитељи и сви наши који су до сада пре нас живели и који су се упокојили. Сви служимо Господу славе и сви се заједно молимо Њему и приносимо Му благодаренење за све што нам је дао, знано и незнано, и за сву благодат коју смо имали и коју ћемо имати до краја нашег живота.”

После заамвоне молитве, Епископ мохачки г. Дамаскин је благословио славске дарове, после чега је Преосвећени владика Исихије честитао братству манастирску славу, а свима присутнима је пожелео благословен празник.

Актуелности

Патријарх српски г. Порфирије на свечаној академији Српског привредног друштва „Привредник”

Његова Светост Патријарх српски г. Порфирије присуствовао је у понедељак, 27. новембра 2023. године, свечаној академији Српског привредног друштва „Привредник”, која је одржана у свечаној дворани Матице српске у Новом Саду. Свечана академија је одржана поводом пријема нове генерације питомаца Српског привредног друштва „Привредник”

Сада, који је, у име Града Новог Сада, изразио подршку даљем деловању Српског привредног друштва „Привредник”.

На крају свечане академије присутнима се обратио Његова Светост Патријарх српски г. Порфирије, који је, између осталог, поручио: „Нема човека који нема таленат, који нема дар. Да би тај дар дошао до свога савршенства или да би био на корист ономе који има дар, да би, дакле, дар дошао до свога крајњег циља, није довољно да он постоји него је неопходно да буде употребљен, да се реализује управо на ова три темеља које је дефинисао Владимир Матијевић – рад, штедња, чести-

Патријарх Порфирије са новим питомцима „Привредника”

На почетку свечане академије присутнима се обратила госпођа Сања Петрић, која је, у име Српског привредног друштва „Привредник”, захвалила свим добротворима који су помогли рад ове фондације и омогућили успешно школовање многобројних питомаца. Присутнима се обратио и професор др Драган Станић, председник Матице српске, који је истакао велики допринос Српског привредног друштва „Привредник” у бризи о подмлатку српског народа и изразио радост што и Матица српска саучествује у делатности ове фондације. Уследило је обраћање г. Милана Ђурића, градоначелника Новог

тост. Дакле, мора да се улаже напор, мора да се уложи труд, мора много да се ради да би оно што постоји као семе и клица могло да се развије у стабло, у биљку која ће донети пуне плодове. Међутим, да би ти плодови заиста били корисни ономе ко их је произвео, а и другима, неопходно је да постоји и рационалност. Дакле, човек не може да расипа и да се размеће оним што, на основу талента, стекне. Да би тај плод био заиста користан, а не отров, неопходно је да постоји врлина, да постоји честитост. То је управо оно што се стиче молитвом и духовним, унутарњим прегнућима, јер, сами по себи – ни знање, ни

Актуелности

плод – не морају по сваку цену бити позитивни, бити добри и корисни. У крајњој линији, историја човековог постојања и његовог стваралаштва то показује. Понекад из најбољих намера неко нешто произведе, открије, а онда, уз погрешну употребу и злоупотребу онога што је откриће, оно што је требало да буде на добро и на корист претвори се у своју супротност и сеје невољу и зло. Дакле, знање мора да има обале, мора да има врлину.”

После обраћања, Светејши Патријарх српски г. Порфирије је уручио уписнице новим питомцима Српског привредног друштва „Привредник”.

Патријарх српски Порфирије на свечаној академији Кола српских сестара Епархије бачке

У петак, 1. децембра 2023. године, у свечаној дворани Матице српске, одржана је свечана академија поводом сто двадесет година од оснивања Кола српских сестара. Свечаности су присуствовали Његова Светост Патријарх српски г. Порфирије, Преосвећена господа епископи бачки Иринеј и мохачки Дамаскин, госпођа Маја Гојковић, потпредседница Владе Републике Србије и министар културе, г. Никола Бањац, посебни саветник

министра одбране, госпођа Јелена Маринковић Радомировић, председница Скупштине Града Новог Сада, професор др Драган Станић, председник Матице српске, г. Селимир Радуловић, управник Библиотеке Матице српске, свештенство, чланице Кола српских сестара Епархије бачке и многобројни народ.

Поздравне речи на почетку свечане академије упутила је госпођа Мирјана Шуљманац Шећеров, председница Кола српских сестара Епархије бачке. После поздравних речи, госпођа Мирјана Шуљманац Шећеров је уручила повељу Кола српских сестара Епархије бачке Преосвећеном Епископу бачком г. Иринеју и протојереју-ставрофору Бранку Турчину.

Присутнима се потом обратио Светејши Патријарх српски г. Порфирије, који је том приликом истакао: „У самом називу *Кола српских сестара* већ се открива и суштина и природа Кола, а то је да су сестре у колу, тојест да су везане једна за другу, да се ослањају једна на другу и да је свака свакој потребна, да живе спознајом да смо једни другима потребни, а да свако у колу, тојест у заједници има своје место. У том Колу српских сестара и сви ми налазимо своје место, јер смо сви део једне и јединствене заједнице – Цркве Христове, али и припадници једног те истог народа, који постоји, као и сви други народи, да би упознао Бога и да би, упознавши Бога, Њега

Са свечане академије Кола српских сестара Епархије бачке

Актуелности

сведочио преображавајући себе у народ Божји. Дobar човек ствара добро друштво, а хришћани и хришћанке преображавају свет. У том поступку и процесу преображаја у нашем народу, Коло српских сестара има свакако веома значајно место.”

Патријарх српски г. Порфирије је уручио Колу српских сестара Епархије бачке орден Светог Саве другог степена, који им је, на предлог Преосвећеног Епископа бачког г. Иринеја, доделио Свети Архијерејски Синод Српске Православне Цркве, поводом сто двадесет година постојања, добротворног рада и неговања културе и традиције нашега народа.

Уследило је обраћање госпође Маје Гојковић, која је честитала јубилеј Колу српских сестара и нагласила изузетан значај овог удружења за српски народ током сто двадесет година постојања.

У уметничком делу свечане академије учествовали су чланови хора „Свети Стефан Дечански”, глумица Јелена Срећков, сопран Сенка Недељковић, тенор Саша Петровић и пијаниста Лука Петровић. Програм је водио г. Стеван Јурић.

Слава Световаведењског манастира у Бођанима

На празник Ваведена Пресвете Богородице, у понедељак, 21. новембра / 4. децембра 2023. године, прослављена је слава Световаведењског манастира у Бођанима. Бденије уочи празника је служио презвитер Страхиња Николић, парох плавански, уз саслужење архимандрита Германа, сабрата Световаведењског манастира у Бођанима.

На светој архијерејској Литургији началствовао је Епископ хвостански г. Алексеј, викар Патријарха српског, уз саслужење свештенства Епархије бачке. У беседи после прочитане јеванђелске перикопе, Преосвећени владика Алексеј је нагласио: „Чули смо данашње Јеванђеље које говори о слушању речи

Са славе Ваведеног манастира у Бођанима

Божје. И заиста, ко је више слушао, чуо и примио реч Божју од Пресвете Дјеве Богородице? Она је, од своје треће године, провела у храму читавих девет година слушајући реч Божју и тако је постала живи храм и ризница Духа Светога. Тако је она припремила себе да роди Спаситеља. Да није било ње, не бисмо имали Спаситеља. Пресвета Богородица је наша заштитница. Она је чула реч Божју, примила је реч Божју и та реч Божја донела је плод. Ето нам примера како треба и ми да чујемо реч Божју – да слушамо реч Божју, да је примимо и да донесемо плод. Није довољно слушати реч Божју него је треба примити – она треба да заживи у нашем срцу, да припреми наше срце за трон у који ће се зацарити Христос, јер наше тело треба да постане храм Духа Светога. Зато ми данас прослављамо Пресвету Богородицу, јер је она управо то све била и тако нам је пропутила пут како да и ми своје срце припремимо да постане храм Духа Светога.”

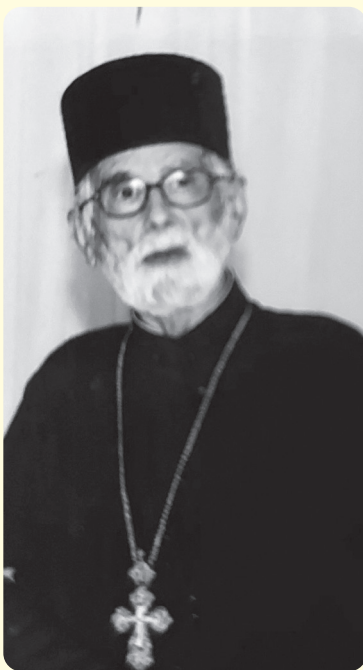
После заамвоне молитве Преосвећени Епископ хвостански Алексеј је благословио славске дарове. На крају литургијског сабрања, владика Алексеј је братству манастира пожелио срећну славу, а верном народу срећан и благословен празник, преносећи благослове и молитвене поздраве Светејшег Патријарха српског г. Порфирија и Преосвећеног Епископа бачког г. Иринеја.

Упокој, Господе

Протонамесник Милић Добросављевић
ПРОТОЈЕРЕЈ-СТАВРОФОР ВОЈИСЛАВ ЛУЧАР
(1931 – 2023)

У уторак, 5. децембра 2023. године, у поподневним часовима, упокојио се у Господу протојереј-ставрофор Војислав Лучар, умировљени парох дероњски. Прота Воја је рођен 8. децембра 1931. године у Дероњама, у побожној и благочестивој породици, од оца Миладина и мајке Милосаве. После завршене основне школе уписао се у Богословију Светог Саве при манастиру Раковици, коју је завршио 1956. године, а потом је ступио у брак са супругом Вером, рођеном Купусинац, са којом је добио два сина, Божидара и Димитрија. Исте године је рукоположен у ђаконски и презвитерски чин, руком блажене успомене епископа бачког Никанора. Прота Воја је најпре постављен за пароха у Лалићу, а од 1962. године је био парох у родним Дероњама. Његово прегаштво је врло брзо донело плодове, услед чега су га сви мештани Дероња са љубављу и поверењем прихватили као надлежног пароха. Он је у селу био личност са великим ауторитетом упркос тадашњем незавидном положају Цркве у друштву. Прота се неуморно трудио и у раду са децом на веронауци. Седмдесетих и осамдесетих година прошлога века, захваљујући труду проте Воје, при храму у Дероњама веронауци је присуствовало више десетина деце. Веронаука је одржавана углавном пре свете Литургије. Деца су после часа веронауке одлазила у храм и активно учествовала у богослужењу појући у дечјем хору. Прота Воја је сваке године организовао приредбе које су одржаване за Божић и Светог Саву. Готово сваке године је организовао поклоничка путовања у походе знаменитим светињама наше свете Цркве.

Блаженочивши
протојереј-ставрофор
Војислав Лучар

Залагањем почившег проте Војислава Лучара, а уз несебичну помоћ мештана Дероња и богомољачке заједнице, надомак Дероња је 1964. године обновљена, ограђена и освештана капела – водица Вазнесења Господњег. Освећење обновљене водице одобрио је, својом одлуком од 21. септембра 1964. године, блаженочивши епископ бачки Никанор. Поред вршења редовних парохијских дужности у Дероњама, прота Воја је неколико година администрирао парохијом у Бачу. Потом је у једном периоду опслуживао и парохију у Оџацима, где је започео изградњу храма, што је у тим временима био изузетно захтеван подухват.

Трагедију која је снашла његову породицу раним губитком старијег сина Божидара, који се упокојио у 37. години живота у мају 1994. године, прота Воја је стоички подносио.

Прота Воја је отишао у мировину 15. децембра 1996. године. Међутим, услед потребе пастирске службе, и после званичног одласка у мировину наставио је да врши парохијске дужности, све до 15. августа 1999. године, када је у Дероњама постављен нови парох. Као умировљени свештеник је редовно учествовао на светим богослужењима.

После одласка у мировину прота Воја је дао немерљиви допринос у оснивању и вишегодишњем организовању ликовне колоније „Свети Рафаило Шишатовачки“, која је, захваљујући њему, постала традиционална у Дероњама. За дугогодишњи труд на Њиви Господњој Епископ бачки г. Иринеј одликовао га је 1999. године чином протојереја-ставрофора, у храму Светог архангела Михаила у Дероњама.

Упокој, Господе

Треба напоменути и то да се прота Воја много трудио у неговању благољепија црквеног богослужења и нарочито се старао за очување познате дероњске школе појања. Захваљујући проти Воји, као и осталим заслужним личностима, за дероњске појце се надалеко чуло и знало.

Поводом упокојења протојереја-ставрофора Војислава Лучара, заупокојну Литургију у храму Светог архангела Михаила у Дероњама служио је, у четвртак, 7. децембра 2023. године, Преосвећени Епископ мохачки г. Дамаскин, викар Епископа бачког. Владци Дамаскину су саслуживали свештеници и ђакони Епархије бачке. После заупокојне Литургије, Епископ мохачки Дамаскин је началствовао чином опела над одром новопрестављеног проте Војислава, уз саслужење свештенства Епархије бачке.

По завршеном опелу, Преосвећени владика Дамаскин се обратио присутнима и најпре прочитао телеграм саучешћа Преосвећеног Епископа бачког г. Иринеја. Изразивши саучешће породици новопрестављеног проте Војислава, владика Дамаскин је поручио: „Вера проте Војислава је водила и њега и

његову породицу оним ужим путем. Бог га је поставио за свештеника у Лалићу, а после тога и у његовом родном селу Дероњама. За толико година – близу четири деценије – он је ушао у кућу сваког православног хришћанина у овоме месту. Данас испраћамо нашега проту Војислава на онај пут којим ћемо сви ми поћи. Треба и ми да се замислимо над речима које нам говори свети Јован Златоуст: *Дај ми, Господе, сузе и сећање на смрт и умиљење.* Јер, човек који се сећа смрти и смртнога часа ће увек бдети над својом душом и над својим поступцима; трудиће се да живи световрлинским животом да би таквим животом угоднио Господу и да би приступио светом олтару и примио Тело и Крв Господа. Ми истински верујемо да је Христова победа над смрћу залог наше победе над смрћу и да је Христово Васкрсење залог нашег васкрсења. Тако је живео и тако је веровао прота Војислав.” Тело почившег протојереја-ставрофора Војислава Лучара је сахрањено на гробљу у Дероњама.

Нека Господ прими душу блаженоупокојеног слуге Свога проте Војислава у рајско насеље!

Календар активности Епископа бачког г. Иринеја

КАЛЕНДАР АКТИВНОСТИ ЕПИСКОПА БАЧКОГ Г. ИРИНЕЈА

Јун – децембар 2023.

ЈУН	
1.	У свечаној дворани Матице српске одржао предавање на тему „Духовно-богословски значај светог Григорија Паламе“.
2.	Учествовао у раду Светог Архијерејског Синода.
3.	У Саборном храму у Новом Саду крстио и миропомазао Константина, унука протојереја-ставрофора Милована Миодраговића, пароха новосадског.
4.	Педесетница; служио свету архијерејску Литургију у Саборном храму у Новом Саду.
10.	У Саборном храму у Новом Саду крстио и миропомазао Алексеја, унука др Драгомира Дамјанова. Истога дана у Светоархангелској обитељи у Ковиљу, извршио чин монашког пострига искушеника Марка Пранића, давши му монашко име Методије.
18.	У храму Светог архангела Михаила у Београду присуствовао светој архијерејској Литургији на којој је началствовао Његова Светост Патријарх српски г. Порфирије.
22.	Учествовао у раду Светог Архијерејског Синода.
ЈУЛ	
1.	Присуствовао отварању манифестације „Улица отвореног срца – Бајрамска софра у Новом Саду“, у организацији Исламске заједнице Србије.
2.	У Владичанском двору у Новом Саду примио Епископа осечкопољског и барањског г. Херувима.
4.	Учествовао у раду Светог Архијерејског Синода и Великог Црквеног суда.
6.	У згради Министарства просвете у Београду био на пријему код господина Ђорђа Милићевића, новоименованог в.д. министра просвете.
АВГУСТ	
3.	У Владичанском двору у Новом Саду примио протојереја Жељка Латинковића и протонамесника Леа Малешевића, координаторе Катихетског одбора Епархије бачке.
18.	У Владичанском двору у Новом Саду примио др Андреја Јефтића, директора Комисије за веру и поредак при Светском Савету Цркава. Истога дана, на сеоском гробљу у Чуругу, саслуживао на опелу новопрестављеном слуги Божјем Новаку, брату Епископа зворничко-тузланског г. Фотија.
19.	Преображење Господње; саслуживао на светој архијерејској Литургији у Саборном храму у Новом Саду, на којој је началствовао Митрополит китруски, катерински и платамонски г. Георгије.
20.	У дворани парохијског дома при храму Светих Кирила и Методија у Новом Саду присуствовао састанку вероучитеља и катихета Епархије бачке.

Календар активности Епископа бачког г. Иринеја

29.	У Палати Србија у Београду, учествовао у раду прве конститутивне седнице Комисије за верску наставу у школи и на истој изабран за председника Комисије.
СЕПТЕМБАР	
2.	У парохијском дому Спомен-храма на Врачару учествовао у раду скупштине Удружења „Фонд дијаспора за матицу”.
6.	У Владичанском двору у Новом Саду примио делегацију Парламентарне групе пријатељства Француске и Србије.
7.	У Владичанском двору у Новом Саду примио Његову Екселенцију Александра Боцан-Харченка, амбасадора Руске Федерације у Републици Србији. Истога дана, пре пројекције филма „Господе, осећам присуство Твоје”, примио г. Николаја Петровића Бурљајева, аутора филма и прослављеног руског глумца и режисера, г. Илију Николајевича Бурљајева, председника Међународног филмског фестивала „Златни витез”, професора др Драгана Станића, председника Матице српске и г. Селимира Радуловића, управника Библиотеке Матице српске.
9.	У Светониколајевском храму у Станишићу извршио свету Тајну брака Јосифа Халера и Марије Живковић.
10.	Сабор српских светитеља; у храму Преподобног Симеона Мироточивог у Ветернику саслуживао на светој архијерејској Литургији на којој је началствовао Његова Светост Патријарх српски г. Порфирије, који је том приликом извршио чин великог освећења храма.
14.	Учествовао у раду Светог Архијерејског Синода.
16-17.	На позив Епископа шабачког г. Јеротеја посетио Бању Ковиљачу и присуствовао светој Литургији у месном храму.
20.	У Владичанском двору у Новом Саду примио делегацију Исламске заједнице Србије. Истога дана примио чланове управе Православног богословског факултета Универзитета у Београду.
21.	Рођење Пресвете Богородице; служио свету архијерејску Литургију у Саборном храму у Новом Саду.
24.	У Светониколајевском храму у Земуну извршио свету Тајну брака Милана Стокановића и Ане Вукмировић.
26.	На гробљу у Плавни служио четрдесетодневни парастос новопрестављеној слушкињи Божјој Александри, почившој супрузи протонамесника Далибора Ратника.
28.	У амфитеатру Православног богословског факултета у Београду присуствовао одбрани докторске дисертације јеромонаха Андроника Дунајева.
ОКТОБАР	
2.	Празник Преноса моштију светог Иринеја, епископа бачког, исповедника вере, и светих мученика бачких; Патрон Епархије бачке; у порти Световазнесенског храма у Суботици саслуживао на светој архијерејској Литургији на којој је началствовао Патријарх српски г. Порфирије, уз молитвено присуство многобројних архијереја.

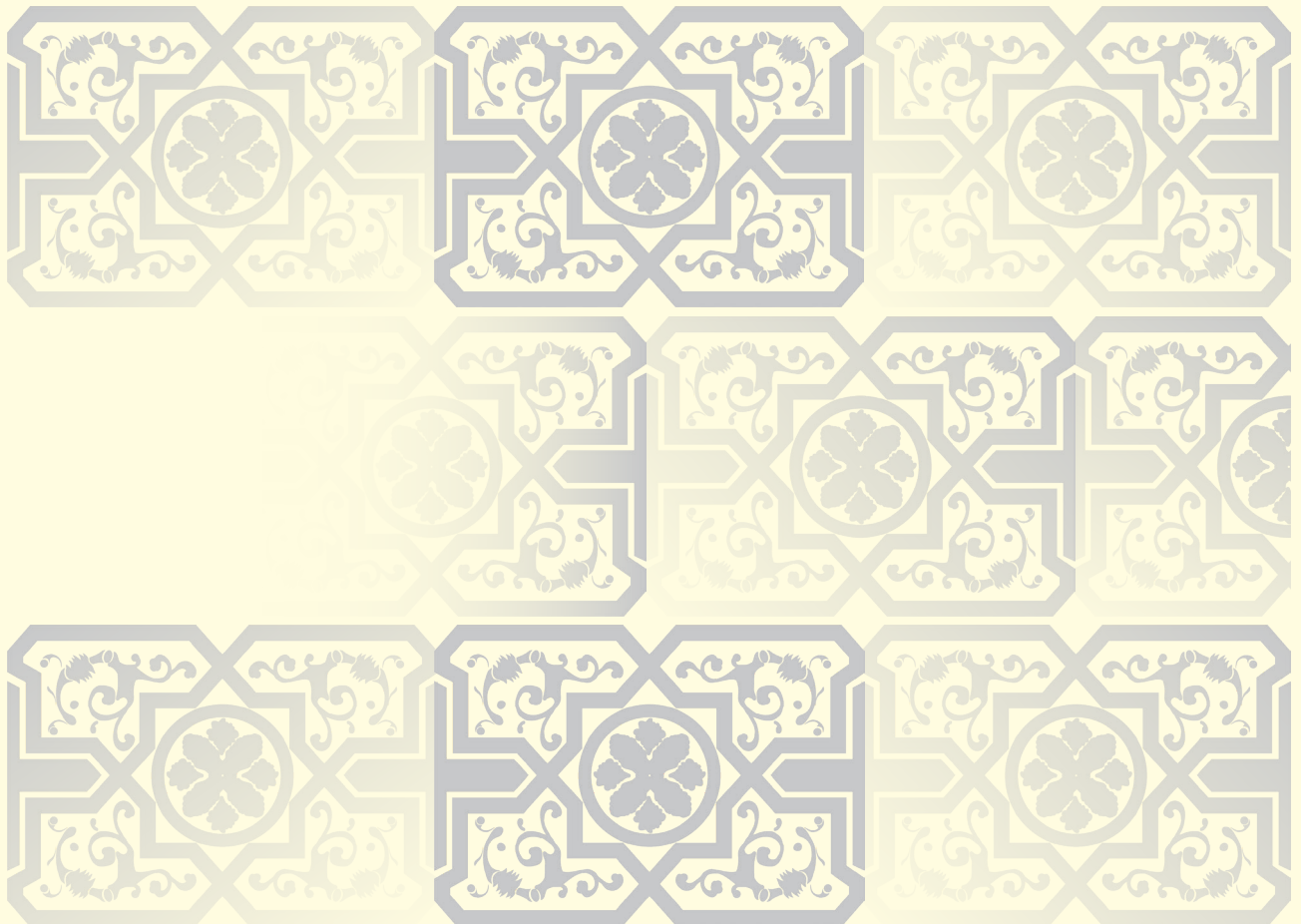
Календар активности Епископа бачког г. Иринеја

6.	Учествовао у раду Светог Архијерејског Синода.
7.	У крипти Спомен-храма Светог Саве крстио и миропомазао Тому Одобашића.
15.	У дворани Југословенске кинотеке у Београду присуствовао свечаној академији уприличеној поводом 70-годишњице од објављивања првог броја „Вечерњих новости“.
17.	У Владичанском двору у Новом Саду примио Митрополита будимпештанског и мађарског г. др Илариона (Руска Православна Црква).
20.	У Бечу, у својству члана Комисије оформљене са задатком да испита све околности које су довеле до забрињавајућег стања у Епархији аустријско-швајцарској, разговарао са Епископом аустријско-швајцарским г. Андрејем.
24.	У Патријаршијском двору у Сремским Карловцима учествовао у раду Светог Архијерејског Синода.
25.	У Владичанском двору у Новом Саду примио Епископа ваљевског г. Исихија.
27.	Преподобна мати Параскева; у Светоархангелској обитељи ковиљској, молитвено присуствовао светој архијерејској Литургији на којој је началствовао Његова Светост Патријарх српски г. Порфирије.
28.	У Владичанском двору у Новом Саду примио теолога г. Милосава Ђоковића из Рима.
30.	Учествовао у раду Светог Архијерејског Синода.
НОВЕМБАР	
3.	У Бечу, на молбу Светог Архијерејског Синода, примио дужност администратора црквених јединица у Аустрији.
5.	У Владичанском двору у Новом Саду примио архимандрита Методија, игумана манастира Хиландара.
6.	У парохијском дому Спомен-храма на Врачару, у својству члана Светог Архијерејског Синода, учествовао у радном састанку са представницима Бискупских Конференција Европе и Конференције Европских Цркава.
7.	Свети великомученик Димитрије; служио свету архијерејску Литургију у Саборном храму у Новом Саду.
9.	У Владичанском двору у Новом Саду примио Епископа банатског г. Никанора.
12.	Поводом одласка у мировину протојереја-ставрофора Бранка Ђурчина присуствовао светој Литургији у Световазнесенском храму у Новом Саду.
13.	Учествовао у раду седнице <i>Његошевог одбора</i> Матице српске.
15.	У Српском народном позоришту у Новом Саду присуствовао свечаној академији поводом славе Града Новог Сада.
16.	Празник Обновљења храма Светог великомученика Георгија; саслуживао на светој архијерејској Литургији у Саборном храму у Новом Саду, на којој је началствовао Епископ осечкопољски и барањски г. Херувим, поводом градске славе.
17.	Учествовао у раду Светог Архијерејског Синода.

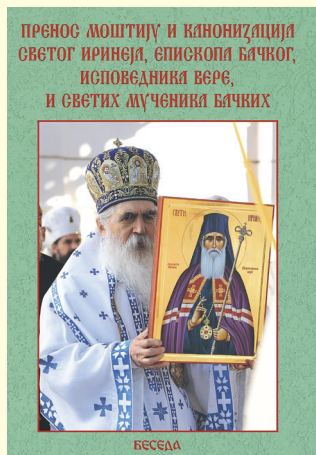
Календар активности Епископа бачког г. Иринеја

22-25.	У Бечу имао сусрет са Митрополитом аустријским г. Арсенијем (Цариградска Патријаршија) и састанке са представницима Црквене општине у Бечу, свештенством Аустрије, као и са свештеницима Александром Станковићем, Александром Столићем и Миомиром Сандом, који су неканонски прешли у јурисдикцију Цариградске Патријаршије.
ДЕЦЕМБАР	
1.	У свечаној дворани Матице српске присуствовао академији Кола српских сестара Епархије бачке, поводом сто двадесет година од оснивања, на којој је Његова Светост Патријарх српски г. Порфирије уручио Колу српских сестара орден Светог Саве другог степена.
6.	У Владичанском двору у Новом Саду служио помен новопрестављеном протојереју-ставрофору Војиславу Лучару.
7.	Учествовао у раду Светог Архијерејског Синода.
19.	Свети Николај Мирликијски; служио свету архијерејску Литургију у Саборном храму у Новом Саду и рукоположио ђакона Бојана Николића у чин презвитера.
27.	Учествовао у раду Светог Архијерејског Синода.

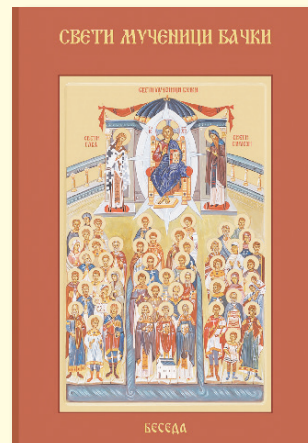
Нова издања

**ПРЕНОС МОШТИЈУ
И КАНОНИЗАЦИЈА
СВЕТОГ ИРИНЕЈА,
ЕПИСКОПА БАЧКОГ,
ИСПОВЕДНИКА ВЕРЕ,
И СВЕТИХ МУЧЕНИКА
БАЧКИХ**

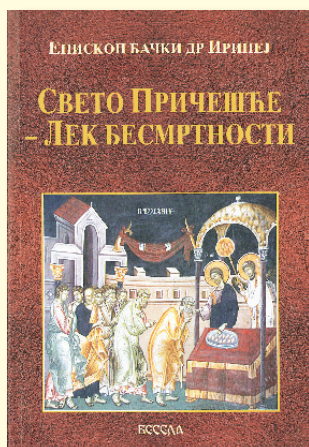
**СВЕТИ ИРИНЕЈ ЂИРИЋ
ЕПИСКОП БАЧКИ
ИСПОВЕДНИК ВЕРЕ**

**СВЕТИ
МУЧЕНИЦИ
БАЧКИ**

ДЕЛА СВЕТОГ МАКСИМА ИСПОВЕДНИКА

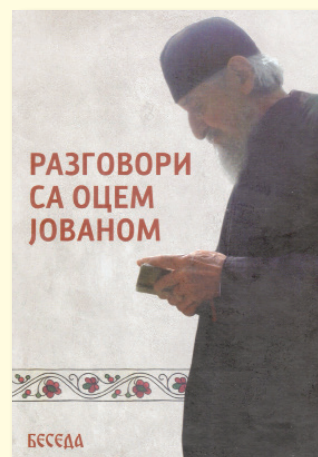
**СВЕТО ПРИЧЕШЋЕ
– ЛЕК БЕСМРТНОСТИ**

Епископ новосадски и бачки
др Иринеј (Буловић)

**Терапијска заједница
ЗЕМЉА ЖИВИХ**

Презвитер Блажо Р. Божовић

**РАЗГОВОРИ
СА ОЦЕМ ЈОВАНОМ**

ПОМОЗИМО ИЗГРАДЊУ
ХРАМА У МОНАСТИРУ
ВАСКРСЕЊА ХРИСТОВА
НА СУНЧАНОМ БРЕГУ У КАЂУ

Жиро-рачун 150-000002502480343 (Еуробанк Директна, Нови Сад)